

Kadernota 2024-2027

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	3
Voorwoord.....	4
Inleiding kadernota 2024-2027	7
Externe economische ontwikkelingen	9
Autonome ontwikkelingen	13
Ontwikkelingen per Programma	22
<i>Programma 1: Kwaliteit van Leven</i>	22
<i>Programma 2: Landbouw, landschap en Plattelandseconomie</i>	27
<i>Programma 3: Duurzaamheid en Klimaatverandering</i>	28
<i>Programma 4: Wonen en Leefomgeving</i>	32
<i>Programma 5: Bestuur en Dienstverlening</i>	37
Ambitie versus uitvoeringskracht.....	46
Algemeen financieel beleid	49
Financiële dilemma's.....	57
<i>Nieuwe financieringssystematiek mede overheden</i>	57
<i>Kengetallen</i>	58
Weerstandsvermogen	60
Recapitulatie aandachtspunten/actiepunten	62

Voorwoord

Voor u ligt de eerste kadernota van deze raadsperiode. Deze kadernota bouwt voort op de meerjarenbegroting die vorig jaar unaniem door de gemeenteraad is aangenomen en waarvan het bestuursakkoord "Goed leven in elke kern" de basis vormde.

Bij het opstellen van het bestuursakkoord en de programmabegroting vorig jaar werd reeds onderkend dat plannen maken voor de toekomst een vooruitblik is waarvan niet zeker aan te geven is hoe deze zal gaan verlopen. Reeds nu moeten we constateren dat de veranderingen en de complexiteit van de opgaven in een snel tempo toenemen. Daarbovenop komt de onvoorspelbaarheid van mondiale ontwikkelingen en de voortdurende onzekerheden op financieel vlak hetgeen directe gevolgen heeft voor het invullen van onze taken als gemeente. Deze ontwikkelingen vragen om wendbaarheid en veerkracht van onze inwoners en ondernemers, als ook van onze organisatie. Ook vraagt dit om meer strategisch inzicht met daarnaast daadkrachtig en slagvaardig handelen. Echter, hetgeen waar we voor staan, de ambitie, staat vast.

De **ambitie** richt zich niet alleen op de lopende bestuursperiode maar óók op die stip heel ver op de horizon waarbij we samen met onze inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties blijven investeren in de gemeenschappen van al onze kernen, waarbij iedereen uitgenodigd wordt om mee te doen, iedereen ertoe doet en waar iedereen meetelt. Een ambitie waarbij we samen zorgen voor een aantrekkelijke leefomgeving met behoud van het hoge niveau van ons woon- en leefklimaat en waarin met respect voor het landschap en de natuur, onze tradities en cultuur niet alleen wij maar ook toekomstige generaties een thuis hebben en trots zijn inwoner te zijn van een van onze kernen in Eijsden-Margraten.

We hebben er voor gekozen om tijdens deze bestuursperiode vanuit een **vijftal programma's** hieraan invulling geven:

1. Kwaliteit van Leven
2. Landbouw, Landschap en Plattelandseconomie
3. Duurzaamheid en Klimaatverandering
4. Wonen en Leefomgeving
5. Bestuur en Dienstverlening

Ook in de programmabegroting 2024 – 2027 vormen deze vijf programmaliijnen de koers.

In deze kadernota staan we, naast economische en autonome ontwikkelingen alsmede onderwerpen die onontkoombaar zijn en op de gemeente afkomen in de aankomende jaren, stil bij een aantal belangrijke maatschappelijke ontwikkelingen die medebepalend zullen zijn voor het aanbrengen van

focus in de op te stellen begroting 2024 – 2027. Aanvullend zijn meegenomen de activiteiten die volgens het Bestuursakkoord in 2024 geïnitieerd zouden worden. Daarnaast worden de financiële uitgangspunten benoemd die het kader gaan vormen voor het opleveren van een meerjarenbegroting die structureel en reëel in evenwicht is.

Aanvullend zijn meegenomen de activiteiten die volgens het Bestuursakkoord in 2024 geïnitieerd dan wel gecontinueerd worden, hetgeen per programmalijn afsluitend in de 'kruisjestabel' is weergegeven.

De **uitdagingen** om te komen tot een duurzame sluitende meerjarenbegroting nemen toe. Immers, steeds vaker worden we als gemeente geconfronteerd met (economische) ontwikkelingen en opgaven die grote financiële effecten hebben en in organisatorische zin ruimte vragen om op in te kunnen spelen. Voor 2024 gaat de aandacht specifiek uit naar het volgende:

I. Aanpak strategische opgaven

We staan voor een aantal grote strategische opgaven die een extra claim leggen op ambtelijke inzet en de financiën. Het betreft onder meer de woonopgave, waarbij de opgelegde verplichtingen rondom huisvesting van statushouders vanuit het Rijk, naast het invullen van de reguliere woonbehoefte en de realisatie van een drietal gebiedsontwikkelingen (Poort van het Heuvelland, Stationsomgeving Eijsden-Margraten en kern Cadier & Keer), een grote uitdaging vormt. Daarnaast moet in deze gedacht worden aan de aanpak van mobiliteitsvraagstukken, de stikstofopgave, de transitie van de landbouw, de klimaat- en wateraanpak, de energievraagstukken en de verduurzamingsopgaven. Ook de transitie in het sociaal domein en het toekomstbestendig maken van het basisonderwijs alsmede het bibliotheekwerk in onze gemeente vragen de komende jaren extra inzet in menskracht en geld. Daarnaast zijn ontwikkelingen lopende op het gebied van bestuurlijke samenwerking die extra aandacht vragen in de positionering van onze gemeente naar de toekomst toe. Al deze opgaven hebben ook in ruimtelijke en maatschappelijke grote effecten, hetgeen vraagt om een meer samenhangende aanpak in samenwerking met inwoners en betrokken partijen.

II. Impact arbeidsmarktkrapte

De spanningen op de arbeidsmarkt speelt bijna in alle sectoren. Ook onze gemeente raakt dit. Het aantal openstaande vacatures is, in vergelijking met enkele jaren terug, relatief hoog. Op onderdelen zijn deze moeilijk in te vullen, in sommige gevallen (met name in het fysieke domein) zelfs niet via inhuur. Het vinden van geschikt personeel dat direct inzetbaar is, wordt steeds moeilijker. Dit zorgt er voor dat uitvoering geven aan de strategische opgaven en aan reguliere taken onder druk staat, hetgeen effect heeft op de dienstverlening en de werkdruk van zittende medewerkers. Er is extra financiële ruimte nodig om in te spelen op deze ontwikkelingen en het invullen van de rol van aantrekkelijk werkgever.

III Goed bestuur

Het vertrouwen in de overheid is landelijk tanende. Ook Eijsden-Margraten heeft hiermee van doen. Investeren in de relatie en het verbeteren van de beeldvorming tussen gemeente met de samenleving,

zowel ambtelijk als bestuurlijk, vinden we daarom belangrijk. Hiervoor wordt verder ingezet op de doorontwikkeling van de dienstverlening, burgerparticipatie en een heldere bestuurlijke rolopvatting en rolinvulling.

Kortom, de ontwikkelingen om ons heen nemen toe en de opgaven worden complexer. Niet overal hebben we invloed op. We staan voor grote uitdagingen met vele onzekerheden, zowel voor wat betreft de inhoud als ook in financiële zin. Naast economische ontwikkelingen op het gebied van rente, inflatie, kosten van grondstoffen wordt de **financiële onzekerheid** voor onze gemeente ingegeven doordat op dit moment nog geen duidelijkheid bestaat omtrent de nieuwe financieringssysteem van het gemeentefonds. Het gemeentefonds vormt de grootste inkomstenbron van de gemeente. De bijdragen vanuit het Rijk voor de jaren 2026 en verder zijn nog niet bekend. Om onze gezamenlijke ambitie voor nu en naar de toekomst te kunnen blijven waarmaken en invulling te kunnen geven aan de geschetste uitdagingen en opgaven, vraagt dit om een vitale robuuste organisatie enerzijds en daadkracht en lef in het maken van financiële keuzes anderzijds. Keuzes die de komende maanden in de voorbereidingen van het begrotingsproces en met inachtneming van de uitkomsten van de mei- en septembercirculaire verder geconcretiseerd zullen worden. Dit is de context waarbinnen deze kadernota wordt aangeboden.

Inleiding kadernota 2024-2027

In de Kadernota bepaalt de gemeenteraad op hoofdlijnen wat de koers voor de komende jaren is, voortbordurend op de Programmabegroting 2023-2026 . Daarmee wordt bepaald wat in ieder geval in de Programmabegroting moet staan om de doelen voor de korte en lange termijn te bereiken. Een Kadernota geeft dus een richting aan, voor het beleid dat het college van burgemeester en wethouders nog verder moeten ontwikkelen in de begroting. Hiertoe hebben we ook gesprekken gevoerd met elke fractie. De uitkomsten hiervan zullen wij ter afweging meenemen bij het opstellen van de programmabegroting 2024-2027.

De doelstelling van de begroting 2024, naar het oordeel van de Provincie, is om er voor te zorgen dat de begroting structureel en reëel in evenwicht is. Dat betekent dat de structurele baten de structurele lasten ten minste dienen te dekken. Dit evenwicht geldt voor de begroting inclusief nieuw beleid.

Schematisch bevindt zich de Kadernota in stap 2 van de planningcyclus bij de gemeente Eijsden-Margraten.

Het tijdstip van het uitbrengen van de kadernota 2024 maakt dat er nog geen rekening gehouden kan worden met de uitkomsten van de meicirculaire 2023 en de bijstellingen in de eerste bestuursrapportage 2023. Hierover zullen wij u apart informeren door middel van een Raadsinformatiebrief in juni 2023.

Deze Kadernota gaat als eerste in op de externe economische ontwikkelingen waarin een samenvatting is opgenomen van de economische vooruitzichten voor Nederland zoals het Centraal Planbureau deze verwacht en heeft opgenomen in het Centraal Economisch Plan 2023

Daarna worden de autonome ontwikkelingen geschetst die van invloed zijn. Hierin hebben wij getracht voor u de voor gemeente Eijsden-Margraten belangrijkste en meest relevante autonome ontwikkelingen in een handzaam overzicht bij elkaar te brengen. Het doel hiervan is u een context te schetsen waarbinnen de gemeente, de regio en de organisatie zich op dit moment bevinden. Dat is van belang bij het maken van bestuurlijke afwegingen en beleidsmatige keuzes.

Daarna nemen we u mee in de meeste relevante ontwikkelingen per programma en trachten per programma een aantal richtinggevende uitspraken voor 2024 te doen. Verder hebben wij voor de volledigheid per programma een overzicht opgenomen van de acties uit de meerjarenraming volgend uit het bestuursakkoord 2023-2026. Vervolgens nemen we u mee in onze ambities versus de uitvoeringskracht en de uitdagingen waarmee wij geconfronteerd worden op dat terrein. Als laatste komt het financieel beleid aan de orde en de financiële dilemma's waarvoor wij ons gesteld zien.

Alles overziend bevinden wij ons in een uitdagend tijdperk waarin het aantal opgaves waarvoor wij staan toenemen in aantal en complexiteit. Dat vraagt om een professionele ambtelijke organisatie die hier wendbaar en flexibel op kan inspelen, waarbij het vinden van goed gekwalificeerde professionals op een aantal beleidsvelden een uitdaging vormt. Dit gecombineerd met een vooralsnog onzekere financiële toekomst vanuit het perspectief van het gemeentefonds maakt dat wij de komende maanden een uitdagend proces met elkaar ingaan waarin een aantal keuzes te maken zijn die leiden tot een begroting die structureel en reëel in evenwicht is.

Externe economische ontwikkelingen

Externe economische ontwikkelingen

In dit hoofdstuk is een samenvatting opgenomen van de economische vooruitzichten voor Nederland zoals het Centraal Planbureau deze verwacht en heeft opgenomen in het Centraal Economisch Plan 2023 (voor de totale publicatie wordt verwezen naar de hyperlink). Het schetst daarmee de verwachte context van de gemeente Eijsden-Margraten en niet de economische vooruitzichten voor de gemeente.

Door de inflatieschok vertraagde de economische groei, maar een recessie bleef uit. De hoge energieprijzen als gevolg van de oorlog in Oekraïne zorgden voor een mondiale groeivertraging en hogere productiekosten voor energie-intensieve bedrijven en verminderd besteedbaar inkomen voor huishoudens door inflatie. Een recessie in Europa bleef echter uit dankzij de milde winter en extra overheidsuitgaven in Nederland, en bedrijven die hun personeel niet ontslaan.

Ondanks de crises van de afgelopen jaren is de Nederlandse economie met 5% gegroeid en relatief stabiel gebleven tijdens de coronacrisis en grote verschuivingen in energiemix en industriële productie. Veranderingen in relatieve prijzen kunnen wel invloed hebben op de vraag en sectorstructuur, maar het aanpassingsproces lijkt geleidelijk te verlopen en een faillissementsgolf is uitgebleven.

Wel zijn er verdelingseffecten en verschillen tussen bedrijven en huishoudens door de energieprijsschok en dalende aiq (arbeidsinkomensquote), maar de overheid heeft de klap voor huishoudens opgevangen en er wordt een inhaalslag verwacht in loonontwikkeling. In 2023 stijgen de lonen met 5%, in 2024 naar verwachting ook. Daarmee beweegt de aiq in 2024 weer richting het langjarig niveau.

De inflatie daalt snel door lagere energieprijzen, maar kerninflatie blijft nog hoog tot 2024. De kerninflatie ligt met 6,7% in februari 2023 historisch hoog. De totale inflatie (consumentenprijsindex, cpi) bedraagt 3% in 2023 (inclusief neerwaarts effect van 1%-punt door het prijsplafond) en 3,1% in 2024.

De economische groei zal op basisraming in 2023 met 1,6% en in 2024 met 1,4% groeien, terwijl de werkloosheid langzaam toeneemt tot 4,1% in 2024. Er zijn internationale remmende factoren zoals afgekoelde wereldhandel, hogere investeringonzekerheid en hogere rente, maar ook de woningmarktcorrectie kan de groei belemmeren. Er zijn echter hervormingen geweest sinds de financiële crisis van 2008 en de risico's van grote woningwaardedalingen zijn hierdoor verkleind.

Dit jaar blijft de koopkracht in doorsnee ongeveer gelijk. Het beleid draagt daaraan positief bij, maar de prijsstijging is hoger dan de inkomensstijging vanwege de ingroei van nieuwe energiecontracten.

In 2024 stijgt de koopkracht met 2,0%, doordat de lonen harder stijgen dan de prijzen. Echter, over de periode 2022-2024 daalt de koopkracht voor het mediane huishouden met ongeveer 1%. De koopkracht van lagere inkomens stijgt doordat ze het meest hebben geprofiteerd van het gevoerde beleid.

Het aantal personen in armoede stijgt in 2024 tot 5,8% van de bevolking en het aantal kinderen in armoede tot 7,1% van de kinderen, doordat tijdelijk beleid gericht op de laagste inkomens wegvalt.

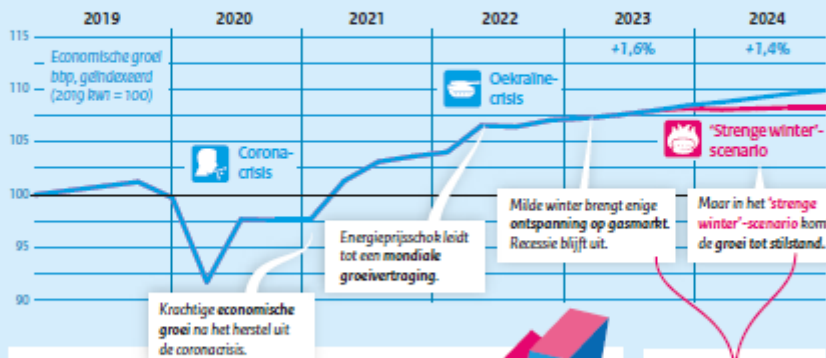
Hoewel de energiemarkten momenteel in wat rustiger vaarwater beland lijken, blijft de onzekerheid groot.

Het waar mogelijk versnellen van verduurzaming is van groot belang omdat de energieprijzen langjarig duidelijk hoger blijven dan voorheen. Het naar voren halen van energiebesparende maatregelen is daarom zeer kosteneffectief. Beleid gericht op verduurzaming pakt problemen met de betaalbaarheid van de energierekening gericht aan en vermindert de kwetsbaarheid voor hoge energieprijzen.

De overheidsfinanciën hebben de energieprijsschok op het oog goed doorstaan, maar tijdelijke factoren maskeren het onderliggende beeld. Het EMU-saldo bedraagt in 2023 -3,0% bbp, waarbij we de kosten van het prijsplafond nu ramen op 5,1 miljard euro. In 2023 en 2024 blijft de staatsschuldquote stabiel beneden de 50% bbp.

Centraal Economisch Plan 2023

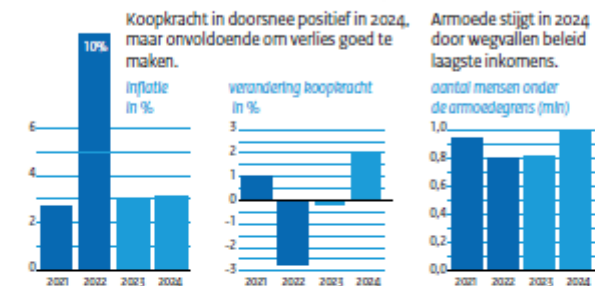
Koopkrachtherstel door loongroei, maar ook meer mensen onder armoedegrens

Energieprijzen dalen, maar de inflatie verbreedt.

Inflatie, koopkracht en armoede

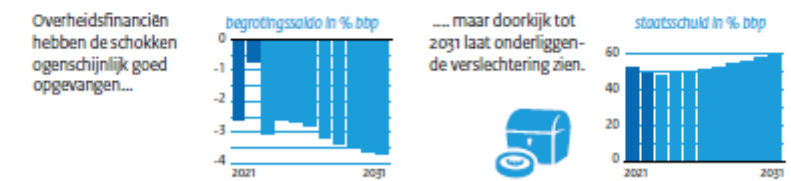
Verduurzaming

Ook bij gunstigere prijsontwikkeling, blijft inzet op verduurzaming verstandig, omdat daardoor de kwetsbaarheid voor hoge energieprijzen vermindert.

Energiebesparing verlicht bovendien de spanning op de energiemarkt.

Overheidsfinanciën

© Centraal Planbureau, Den Haag 2023

Op basis van de prognoses uit het Centraal Economisch Plan zijn de ramingsgrondslagen bepaald. Deze ramingsgrondslagen zijn van belang bij het opstellen van de begroting 2024. Deze grondslagen worden definitief bepaald in de te ontvangen meicirculaire.

2024 2025 2026 2027

Salarissen en sociale lasten	5%	2%	2%	2%
Consumenten prijsindex	3,1%	4,2%	4,2%	2,2%

Autonome ontwikkelingen

Ontwikkelingen Sociaal Domein

Het beleidsveld sociaal domein is continue in beweging. In het meest recente coalitieakkoord van het Rijk wordt op verschillende plekken de maatschappelijke opgave tot het ondersteunen van burgers in het sociaal domein benoemd. Het kabinet wil de overheid, zowel de rijksoverheid als de decentrale overheden transparant, toegankelijk en begrijpelijk maken. Daarnaast wordt gestreefd naar een stabielere financiering voor onder meer gemeenten en vergroting van hun autonomie, die wellicht meer ruimte geven voor innovatie.

Jeugdhulp

Binnen de jeugdwet zorgt met name de hervormingsagenda jeugd voor ontwikkelingen in 2024 en verder. De hervormingsagenda betreft een pakket aan maatregelen, dit pakket moet de jeugdzorg toegankelijker, beter uitvoerbaar, effectiever en financieel duurzaam maken. De maatregelen gaan bijvoorbeeld over normaliseren en afbakenen, dit moet de vraag naar jeugdzorg beperken. Ook gaat het over de effectiviteit van de jeugdhulp: niet elke zorg is effectief en scherper sturen op de inzet van effectieve interventies en het niet langer vergoeden van niet-effectieve interventies levert besparingen op. Ook liggen marktwerking, inkoop en gemeentelijke samenwerking onder de loep: inkoop moet eenvoudiger, met minder administratieve lasten en partijen willen de nadelige effecten van marktwerking aanpakken tevens wordt een eigen bijdrage bekeken. Met dit soort maatregelen wordt een groter beroep gedaan op de zelf- en samen redzaamheid van mensen die ondersteuning nodig hebben. Officiële besluitvorming over de hervormingsagenda door het Rijk en de VNG dient nog plaats te vinden.

Wij pakken deze hervormingsagenda, vooruit lopend op besluitvorming, nu al zowel lokaal als regionaal op. Binnen het lokale jeugd beleid wordt er binnen onze gemeente en de sub regio gestreefd naar een positief opgroei klimaat voor alle jeugdigen binnen onze gemeente in samenwerking met lokale partijen. Binnen de regionale samenwerking loopt een transformatie traject. Deze transformatie leidt ertoe dat de systemen anders worden ingericht in Zuid-Limburg. Zowel in de hulpverlening als op inkoop-technisch gebied. Het uitgangspunt is dat een systeem dienend moet zijn aan zorginhoudelijke doelen.

WMO

In lijn met de landelijke trend stijgen ook in onze gemeente de kosten voor Maatschappelijke Ondersteuning (WMO). De hervorming van de langdurige zorg heeft nieuwe uitdagingen met zich meegebracht. Het aantal thuiswonende inwoners met beperkingen en ouderen stijgt, hun kwetsbaarheid en ondersteuningsbehoefte stijgt mee. Naar verwachting zal de problematiek voor de komende jaren toenemen. Daarentegen neemt het aantal beschikbare zorgvrijwilligers en

mantelzorgers af en is er sprake van de oplopende tekorten aan mensen die in de zorg kunnen en willen gaan werken. Daarnaast zal door de toenemende vergrijzing de vraag van ouderen naar een geschikte woning verder toenemen.

Het huidige Wmo-beleid opgenomen in de Toekomstagenda Maastricht-Heuvelland 2022 wordt vernieuwd. Om de bovenstaande autonome ontwikkelingen het hoofd te kunnen bieden wordt er aan een drietal “knoppen” gedraaid. Ten eerste toekomstbestendige maatschappelijke ondersteuning. Wij versterken de zelfredzaamheid van mensen met beperkingen en ouderen en hun sociale omgeving. Wij zetten in preventieve zijn (positieve) gezondheid en zorgen voor meer alternatieven voor maatwerkvoorzieningen. Wij versterken daarnaast de ondersteuning voor mantelzorgers en vrijwilligers. Als derde dragen wij bij dat minder inwoners in een ongeschikte woning wonen. Wij brengen de lokale woon-zorgopgave in beeld en sturen op het vergroten van het aanbod van diverse woon(zorg)vormen voor onze inwoners.

Participatie

Landelijk wordt gewerkt aan de herziening van de participatiewet (Participatiewet in Balans). Het eerste spoor vanuit de herziening is de wijziging van de wet. De wijzigingen vormen een samenhangend pakket om de professional meer ruimte te geven, werken en participatie naast de uitkering te stimuleren en de uitkeringsgerechtigde meer zekerheid te geven. De wijzigingen moeten in de wet opgenomen worden. In voorbereiding hierop worden regionaal de wijzigingen doorvertaald naar lokaal niveau. Dit gebeurt in 2023 en krijgt zijn beslag in 2024 naar verwachting.

Ontwikkelingen Fysiek Domein

Omgevingswet

De inwerkingtreding van de Omgevingswet is vanwege de problemen met het DSO (Digitaal Stelsel Omgevingswet) inmiddels al vijf keer uitgesteld. Met de Omgevingswet wil de overheid de regels voor ruimtelijke ontwikkeling vereenvoudigen en samenvoegen. De Eerste Kamer stemde al in 2016 in met de Omgevingswet en in 2020 met de wet die de invoering van de Omgevingswet regelde. Nu kan de wet dan ook ingevoerd worden per 1 januari 2024.

Wel is er een viertal moties aangenomen:

De motie-Kluit c.s. verzoekt de regering om voor 1 juli 2023 een integraal, financieel beeld te maken voor gemeenten, provincies en omgevingsdiensten, en de Kamer voor de zomer te informeren over hoe deze kosten komende jaren gedekt worden.

De motie-Kluit c.s. verzoekt de regering ervoor zorg te dragen dat, voor zover relevant voor 1 januari 2024, alle gemeenten een milieueffectrapportage maken voor de omgevingsvisies en/of het omgevingsplan.

De motie-Janssen c.s. verzoekt de regering er zorg voor te dragen dat voor inwerkingtreding van de Omgevingswet alle betreffende websites (waaronder, maar niet uitsluitend, de websites van het Digitaal Stelsel Omgevingswet) minimaal voldoen aan alle eisen op niveau A en AA van de norm Web Content Accessibility Guidelines 2.1 en de Eerste Kamer hier uiterlijk zes weken voor inwerkingtreding van de Omgevingswet over te informeren.

De motie-Moonen c.s. verzoekt de regering om binnen het DSO mogelijk te maken om voornemens van besluiten te publiceren, vergelijkbaar met het voorontwerp van een bestemmingsplan om participatie te bevorderen zodat er één vindplaats is voor alle voorgenomen besluiten waarover nog participatie moet plaatsvinden.

Wet versterking regie Volkshuisvesting

Overheden krijgen het juiste gereedschap om te sturen op hoeveel, waar en voor wie ze gaan bouwen. Dat is de bedoeling van het wetsvoorstel Versterking regie volkshuisvesting dat minister De Jonge van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening in consultatie heeft gebracht. Als dit wetsvoorstel aangenomen wordt, heeft minister de Jonge de mogelijkheid om in te grijpen. Hij kan dan gemeenten of provincies dwingen om meer of andere types woningen te bouwen.

Op dit moment zijn er te weinig betaalbare woningen en ontbreekt het aan voldoende locaties om te bouwen. Het kabinet heeft als doel om 900.000 woningen te bouwen tot en met 2030, waarvan twee derde betaalbaar. Om hierop te kunnen sturen komt er een verplichting dat Rijk, provincie en gemeenten een volkshuisvestingsprogramma opstellen. Hiermee wordt invulling gegeven aan de (regionale) bouwopgave, inclusief de locaties waar gebouwd kan of moet worden. Op deze manier moeten de overheden als één overheid samenwerken aan de woningbouwopgave. De wet geeft zowel het Rijk als provincies de mogelijkheid om juridisch te sturen via instructies, bijvoorbeeld om een knoop door te hakken over een nieuwbouwlocatie. Als overheden er samen niet uitkomen kan het Rijk in het uiterste geval woningbouwlocaties afdwingen.

Om meer balans in de woningvoorraad te brengen en te zorgen voor een eerlijker verdeling tussen gemeenten, is het streven dat twee derde van de nieuwbouw bestaat uit betaalbare woningen. Zowel koop als huur, voor middeninkomens en lagere inkomens. Gemeenten met weinig sociale huur in de voorraad moeten méér sociale huur bouwen. Andersom hoeven gemeenten met veel sociale huur in de woningvoorraad juist minder sociaal te bouwen, zij kunnen meer focussen op het middensegment. Dit zorgt dan voor een betere verdeling van de woningvoorraad.

Als in het woningbouwproces een rechterlijke uitspraak nodig is, dan is het belangrijk dat er snel duidelijkheid komt. Er komt daarom nog maar één gang naar de rechter in plaats van twee, doet de bestuursrechter binnen zes maanden uitspraak, wordt het beroep versneld behandeld en moeten de redenen van het beroep binnen de beroepstermijn zijn ingediend.

Dit wetsvoorstel geeft ook meer mogelijkheden om mensen die met urgentie een woning nodig hebben, een woning voor ze te regelen. Gemeenten worden namelijk **verplicht** om in hun huisvestingsverordening een urgentieregeling vast te stellen, waarbij ze verplicht een aantal landelijk geldende categorieën 'urgent woningzoekenden' opnemen. De huisvestingsopgave van deze groepen wordt met de wet tevens evenrediger verdeeld in de regio, daar waar met name centrumgemeenten momenteel de grootste opgave invullen.

Het wetsvoorstel is in consultatie tot en met 31 maart en daarna verzamelt de minister de reacties. Die kunnen leiden tot aanpassing van het voorstel. Behandeling in de Tweede Kamer is voor later dit jaar voorzien. De gewenste invoeringsdatum van de wet, is 1 januari 2024.

Het voorliggende wetsvoorstel Wet versterking regie Volkshuisvesting wil het instellen van een gemeentelijke huisvestingsverordening en urgentieregeling verplichten. Met name de genoemde verordening zal leiden tot een administratieve last voor gemeenten. Deze verordening vergt onder meer de afgifte van woonvergunningen, toezicht en handhaving, oftewel het voeren van een afzonderlijke administratie wordt hiermee verplicht. Het is niet voor niets dat veel gemeenten afzien van het instellen van deze verordening als de administratieve lasten worden afgezet tegen het uiteindelijke resultaat hiervan. Zeker gelet op het feit dat het vinden van adequaat personeel reeds geen makkelijke opgave is, gelet op de huidige schaarste binnen de arbeidsmarkt. Woningsschaarste aan met name sociale huur en koop waren voorheen de wettelijke grondslag (Huisvestingswet) om deze verordening in te kunnen stellen. Deze grondslag vervalt dus als de voorgestelde wet door de 1e en 2e Kamer wordt aangenomen en na bekendmaking hiervan in werking treedt.

Klimaatakkoord

De gemeenten en provincies kunnen in 2023, 2024 en 2025 een specifieke uitkering van in totaal € 1.037.612.596 krijgen voor capaciteit (bemensing) voor de uitvoering van het klimaat- en energiebeleid.

Daarmee wil minister R.A.A. Jetten voor Klimaat en Energie de ambtelijke capaciteit bij de gemeenten en provincies bekostigen voor de uitvoering van het klimaat- en energiebeleid, in 5 sectoren:

1. gebouwde omgeving,
2. elektriciteit

3. mobiliteit,
4. industrie, en
5. overig, zoals een leidinggevende of een recruiter.

De specifieke uitkering is bedoeld voor apparaatskosten, zoals salariskosten, inhuur van externen, of beleidsonderzoeken. Maximaal 10% van de specifieke uitkering mag besteed worden aan andere zaken – wel gerelateerd aan apparaatskosten – zoals communicatiematerialen, technisch onderzoek en registratiesystemen.

Voor de gemeente Eijsden-Margraten bedraagt deze specifieke uitkering ongeveer € 470.000 per jaar.

Stikstof

Nationaal Programma Landelijk Gebied

Het Nationaal Programma Landelijk Gebied brengt de opgaven op het gebied van water, natuur, stikstof en klimaat samen en zorgt voor een gecombineerde aanpak voor een vitaal landelijk gebied. In een gebiedsgerichte aanpak wil het kabinet stikstofmaatregelen slim combineren met andere maatregelen om de natuur, de bodem en de waterkwaliteit te verbeteren en de klimaatopgave te halen. Hiervoor heeft het kabinet 24,3 miljard euro beschikbaar gesteld.

Gebiedsgerichte aanpak

Omdat gebieden verschillen, verschilt ook de aanpak per gebied. Rijk en provincies stellen per gebied doelen voor natuur, stikstof, water en klimaat vast die onontkoombaar gehaald moeten worden. Bij elkaar tellen die doelen op tot de landelijke doelen en verplichtingen voor natuur, stikstof, klimaat en water. Provincies, gemeenten, waterschappen, ondernemers en terreinbeheerders werken in een gebiedsgerichte aanpak samen aan het halen van deze doelen. Per gebied wordt gekeken wat de mogelijkheden zijn. In juli 2023 is in elk gebied duidelijk wat de doelen per gebied zijn en hoe die gehaald worden. Alle sectoren – industrie, landbouw, verkeer, zee- en luchtvaart – leveren hierbij een bijdrage.

Limburgs Programma Landelijk Gebied

Stikstofreductie en natuurherstel staan onder andere door Europese regelgeving hoog op de agenda van de Rijksoverheid. Samen het hen en samen met de Limburgse gemeenten, natuurorganisaties, ondernemers en alle belanghebbenden maakt Provincie Limburg plannen hiervoor. Provinciale Staten van Limburg hebben besloten zich maximaal in te zetten voor het behalen van de richtinggevende doelen vanuit het Rijk. Daarom wordt gewerkt aan een Limburgs Programma Landelijk Gebied (LPLG). In vier gebieden wordt gekeken naar haalbare, uitvoerbare en doelgerichte ontwikkelpaden en maatregelen. Wat moet er gebeuren en waar liggen de kansen? Vanuit deze schaal wordt toegewerkt naar één gebiedsplan voor heel Limburg. Dit moet uiterlijk 1 juli 2023 aangeboden worden

aan de Rijksoverheid. De Rijksoverheid stelt in de komende jaren geld beschikbaar om de maatregelen uit te voeren.

Vier deelgebieden

Limburg wordt ingedeeld met voldoende natuur én ruimte voor economische en maatschappelijke ontwikkelingen. Daarom wordt gekeken naar de invloed van het verkeer, de industrie en de agrarische sector. Dat wordt lokaal gedaan in vier gebieden:

1. De Peel
2. Maasduinen
3. Meinweg, Roer- en Swalmdal
4. Zuid-Limburg

Meer perspectief en middelen nodig voor provinciale stikstofplannen

Samen met de andere provincies heeft de provincie Limburg haar zorgen geuit over de haalbaarheid van de stikstofplannen van het Rijk. Woensdag 14 december 2022 stuurden zij hun notities naar een commissie van de Tweede Kamer, waarin ze kenbaar maken wat er nog nodig is van de overheid om de klimaat- en stikstofdoelen te kunnen halen. 1 juli 2023 moeten de provinciale plannen voor het landelijk gebied op tafel liggen. Vooralsnog biedt het kabinet geen duidelijkheid over regionale doelen voor natuur, water en klimaat.

Ontwikkelingen bedrijfsvoering

Verbonden Partijen/Gemeenschappelijke regelingen

De wetwijziging wet gemeenschappelijke regelingen (WGR) is per 1 juli 2022 ingegaan en alle Gemeenschappelijke Regelingen moeten worden aangepast. In Limburg wordt dit traject van aanpassingen begeleid door Boels Zanders. Nagenoeg al onze Gemeenschappelijke Regelingen nemen hierin deel (m.u.v. Leerplicht/Leerlingenvervoer). De aanpassingen dienen uiterlijk 1 juli 2024 te zijn doorgevoerd.

Kortgezegd valt de wetwijziging uiteen in drie categorieën:

- Het versterken van de positie van de gemeenteraden bij de besluitvorming in gemeenschappelijke regelingen *via de introductie van een zienswijzeprocedure, een actieve informatieplicht van het bestuur naar de raden en de mogelijkheid voor de raden om een adviescommissie in te stellen.*

- Het creëren van aanvullende controle-instrumenten voor de gemeenteraden *via de introductie van een gemeenschappelijk enquêterecht, de mogelijkheid van het instellen van een gemeenschappelijke onderzoekscommissie en een verduidelijking van de onderzoeksbevoegdheden van de lokale rekenkamer.*
- Het verbeteren van de positie van de gemeenteraden met betrekking tot het functioneren van de gemeenschappelijke regeling *via het aanscherpen van de uittredingsregelingen, het aanpassen van de begrotingscyclus en het opnemen van de mogelijkheid van evaluatie van de regeling.*

Vertrouwen Overheid

Uit landelijke cijfers als ook uit lokale cijfers blijkt dat het vertrouwen in de overheid tanende is.

(heel) veel vertrouwen in de gemeente	Eijsden-Margraten
2019	33%
2022	24%

Een kwart van de respondenten (24%) heeft (heel) veel vertrouwen in de manier waarop de gemeente wordt bestuurd. In 2019 was dit 33%. Landelijk bedroeg de mate van (heel) veel vertrouwen in de overheid in 2021 31%.

In de laatste peiling van 2022 valt op dat in het algemeen (55%) de respondenten geen uitgesproken mening hebben over de opstelling van de gemeente en de samenwerking met de inwoners.

Openheid en transparantie

De samenleving verwacht van de overheid meer openheid en transparantie. Daarnaast wordt de vindbaarheid, de uitwisselbaarheid het ontsluiten en het archiveren van informatie steeds belangrijker. De verwachting is bovendien dat de digitale relatie met onze inwoners, ondernemers en verenigingen de komende jaren meer zal toenemen. In dit licht wordt het borgen van de digitale veiligheid en privacy steeds belangrijker en uitdagender.

Voorgaande ontwikkelingen worden ondersteund door diverse wettelijke ontwikkelingen. Hierbij dient gedacht te worden aan de W.O.O. (wet open overheid) en de archiefwet. Maar ook de aanstaande Omgevingswet zal hierin op het gebied van vergunningverlening een rol vervullen.

De ontwikkelingen en behoeften veranderen in een rap tempo. Onze bedrijfsvoering en informatievoorziening dient zich hierop voortdurend aan te passen. Dit vraagt om blijvend te investeren in onze digitale huishouding; de ict-infrastructuur alsmede het informatiemanagement.

Naast een meer technische aanpak betreft het investeren in herstel van vertrouwen in de gemeente ook een verantwoording van organisatie, college en raad gezamenlijk. Hierin dient eenieder vanuit zijn of haar eigen positie en rol een bijdrage te leveren. Op grond van de inzichten en de aanbevelingen uit het rapport van bureau Necker van Naem betreft het in hoofdzaak ontwikkelpunten op het gebied van informatie en communicatie en het adequaat meenemen van inwoners en raad in proces en besluitvorming. Alsook het ombuigen van negatieve beeldvorming en de mate van verdachtmakingen. Daarnaast draagt een meer kritische en behoedzame houding van raad bij aan herstel van vertrouwen in de gemeente.

Inflatie hoger dan verwacht

Niet alleen de gemeenten komen fors tekort op de compensatie voor loon- en prijsstijging van 2022, dat geldt voor de hele overheid, inclusief sectoren als zorg en onderwijs. In de najaarsnota 2022, van november 2022, kondigde het Rijk daarom alsnog aan dat het van plan is om in de voorjaarsnota 2023 extra loon- en prijscompensatie uit te keren. Dit is een afwijking van de reguliere werkwijze, en is uitdrukkelijk eenmalig bedoeld, zowel voor de gemeenten als voor de ministeries.

Uitdrukkelijk is hierbij gezegd dat de exacte bedragen dus pas in het voorjaar van 2023 worden bepaald. Het kan dus in theorie ook zijn dat er helemaal geen extra compensatie komt. Het gaat overigens uitdrukkelijk om vrij besteedbaar accres. Het is dus níét geoormerkt voor bepaalde sectoren, formeel noch informeel.

Wat gaat er gebeuren in het voorjaar van 2023?

(1) Het Rijk bepaalt het definitieve bedrag van het éxtra accres voor 2022. Hier is geen formule voor, het is een bestuurlijke beslissing. Het extra accres werkt structureel door, maar niet met terugwerkende kracht. De gemeenten krijgen dus vanaf 2023 extra compensatie voor 2022, en krijgen niet in 2023 compensatie voor zowel 2022 als 2023.

(2) Het Rijk bepaalt het lpo-accres voor 2023 op basis van de raming van het Centraal Planbureau (in het CEP 2023) van de loonvoet (60%), (materiele overheidsconsumptie, imoc) (20%) en (bruto overheidsinvesteringen, iboi) (20%).

Als gevolg van de inflatie zullen ook de eigen exploitatielasten fors stijgen. Het is thans te prematuur om hier reeds richtinggevende bedragen voor aan te geven.

CAO effect als gevolg van principeakkoord

De nieuwe cao gaat in op 2 januari 2023 en heeft een looptijd van één jaar. Zoals vastgelegd in het principeakkoord dat begin 2023 is afgesloten krijgen alle medewerkers er € 240 bij en daar bovenop 2%.

Ontwikkelingen per Programma

Programma 1: Kwaliteit van Leven

Sociaal Domein

Om het sociaal domein toekomstbestendig te maken hebben wij in de afgelopen periode ingezet op transformatie. Trends en ontwikkelingen zoals vergrijzing, schuldenproblematiek, groeiende ongelijkheid en een toenemende complexiteit van de samenleving vragen om een andere, innovatieve aanpak. De transformatie is echter een opgave van lange adem. Daarom continueren wij deze transformatie de komende jaren; de accenten van de lopende raadsperiode sluiten aan op de ambities van de vorige periode.

Wij leggen het accent op preventie, positieve gezondheid, het voorkomen, verminderen en verantwoord afbouwen van zwaardere en dus ook duurdere ondersteuning, het uitbreiden van algemeen toegankelijke ondersteuning, het versterken van zelfredzaamheid en eigen kracht van de inwoners. We streven naar een goede kwaliteit van leven voor al onze inwoners in een inclusieve samenleving. Onze kwetsbare inwoners moeten zo lang mogelijk kunnen meedoen in de samenleving, gezond zijn en gezond blijven. Hierin investeren draagt bij aan de vitaliteit en het geluk van onze inwoners.

Er wordt meer geïnvesteerd in het voorliggende veld en algemeen toegankelijke voorzieningen, waardoor zwaardere maatwerkvoorzieningen beschikbaar en betaalbaar kunnen blijven voor de meest kwetsbare inwoners.

Jeugdhulp

Alle kinderen in onze gemeente moeten dezelfde ontwikkelingskansen hebben en opgroeien in een veilige en gezonde omgeving. Dit is niet altijd vanzelfsprekend; daar waar noodzakelijk kunnen zorg en ondersteuning een oplossing bieden. Die oplossing willen we zo dicht mogelijk bij de eigen leefomgeving mogelijk maken. Algemeen toegankelijke (welzijns)voorzieningen vormen hierbij de basis. Maatwerkvoorzieningen komen in beeld als dat echt noodzakelijk is en de algemeen toegankelijke voorzieningen geen oplossing bieden. Die voorliggende voorzieningen moeten worden doorontwikkeld zodat ze beter aansluiten op onze maatwerkvoorzieningen waardoor afschalen vaker en eerder mogelijk wordt.

De afgelopen jaren is er een stevige doorontwikkeling geweest maar we zijn er nog niet. De transformatie gaat vanaf 2023 een nieuwe fase in door de nieuwe inkoop. Daarnaast zullen ook inhoudelijke thema's als normaliseren en het doorontwikkelen van nieuw (lokaal voorliggend) aanbod, verbeteren van de toegang, integrale samenwerking en regie verder vorm krijgen.

We sturen op het verlagen van de kosten van de maatwerkvoorzieningen en het verhogen van de

voorzieningen, zodat professionele hulp beschikbaar en betaalbaar blijft voor wie dat echt nodig heeft.

Wmo

Met algemeen toegankelijke (welzijns)voorzieningen, maatwerkvoorzieningen, onafhankelijke cliëntenondersteuning en het ondersteunen van vrijwilligers en mantelzorgers willen we ervoor zorgen dat onze kwetsbare inwoners langer thuis in hun vertrouwde omgeving kunnen blijven wonen met een zo goed mogelijke kwaliteit van leven. We richten ons hierbij op wonen in een passende woonomgeving en hulp en ondersteuning thuis. We bevorderen en ondersteunen de informele zorg- en mantelzorg. Mantelzorg blijven we waarderen en ondersteunen.

Daarmee sturen wij ook op kosten van maatwerkvoorzieningen, zodat deze beschikbaar en betaalbaar kunnen blijven voor de meest kwetsbare inwoners.

Participatie en schuldhulpverlening

Onze inwoners hebben gelijke kansen om mee te doen in de samenleving, zij hebben inkomenszekerheid, zij kunnen werken of participeren naar vermogen, zij krijgen ontwikkelperspectief en worden waar dat mogelijk is (financieel) zelfredzaam. Hiervoor wordt de verbinding ook gelegd met andere beleidsvelden (zowel sociaal, fysiek als economisch) om inwoners te helpen om te participeren in onze gemeente.

Voor de re-integratieketen wordt gewerkt aan de fusie van MTB, Annex en Podium24. In de opdracht voor de fusie is ook opgenomen om te komen tot een business case voor de nieuwe organisatie.

Voornemen is om de nieuwe organisatie per 2024 te laten starten. Wel is afgesproken dat zorgvuldigheid boven snelheid gaat in dit traject.

In navolging van de coronapandemie, economische ontwikkelingen en de komst van statushouders is de ontwikkeling van het bijstandsuitkeringen bestand onzeker ondanks de krapte op de arbeidsmarkt. Inmiddels is een monitor ontwikkeld om de standen en het verloop te zien. De laatste ontwikkelingen worden in de begroting 2024 verwerkt.

Het sociaal domein betreffen allen open einde regelingen. Dat wil zeggen dat de benodigde zorg voor de inwoners van Eijsden-Margraten altijd toegekend en geleverd zal worden met inachtneming van budgetbeheersing zoals dit hoort bij onze publieke verantwoordelijkheid.

Bibliotheekwerk

In 2023 wordt vanuit de meerjarenbegroting gewerkt aan een nieuwe visie voor het bibliotheekwerk. De uitkomsten hiervan krijgen hun beslag in 2024.

Voor zover mogelijk zal in de begroting 2024 geanticipeerd worden op de uitkomsten vanuit het onderzoek.

Onderwijs

Er wordt in 2023 een raadsvoorstel aangeboden met betrekking tot de verschillende opgaven die er liggen voor het basisonderwijs in onze gemeente. Binnenkort wordt het IHP opgeleverd, welke richtinggevend is aan de opgaven. Tegelijkertijd zijn de maatschappelijke ontwikkelingen dermate van aard dat het IHP op onderdelen ingehaald lijkt door de realiteit. Nu al spelen er urgente zaken rondom onderwijshuisvesting. Dat vraagt ook voor volgend jaar de nodige inzet en capaciteit van de organisatie, hierop zal in de begroting van 2024 worden geanticipeerd.

In de begroting 2024 en verder zullen investeringsmiddelen dienen te worden vrijgemaakt om aan de onderwijshuisvestingsopgave te kunnen voldoen

Oekraïne

Sinds vorig jaar worden ontheemden uit Oekraïne opgevangen in Eijsden-Margraten. Gemiddeld gaat het om zo'n 100 vluchtelingen die in gemeentelijke opvang of bij particuliere gastgezinnen opgevangen worden. Naast huisvesting voorziet de gemeente ook in leefgeld, onderwijs, arbeidsbemiddeling en maatschappelijke ondersteuning van diverse aard. Nu het er op lijkt dat de Oekraïense vluchtelingen nog lang in Nederland zullen blijven, verandert het karakter de opvang van noodopvang naar duurzame integratie.

Qua financieringssysteem hanteren we in de kadernota 2024 het uitgangspunt dat de activiteiten t.a.v. Oekraïne op een zelfde wijze gefinancierd worden als in 2022 en 2023.

Statushouders

Bij de inburgering van statushouders is voor het behalen van de aan de gemeente opgelegde taakstelling het ontbreken van voldoende passende woonruimte het grootste knelpunt. Ook personele krapte bij Vluchtelingenwerk en de onderwijsinstellingen die de inburgeringsactiviteiten realiseren leidt tot stagnatie. Op huisvestingsvlak worden diverse initiatieven genomen om in de komende jaren neerwoningen voor statushouders beschikbaar te maken. We doen ons best om statushouders gastvrij te verwelkomen in onze gemeente, maar de kans bestaat dat het dit jaar niet gaat lukken om de taakstelling te halen. De uitdaging op huisvesting werkt als dan door in 2024.

De taakstelling t.a.v. huisvesten statushouders staat onder druk, hetgeen ook nog in 2024 impact zal hebben.

Asielzoekers

In samenwerking met het COA realiseert de gemeente in Cadier en Keer opvang van maximaal 100 Alleenstaande minderjarige Vreemdelinge (AMV's). De ervaringen met deze opvang zijn goed. In afwachting van mogelijke veranderingen als gevolg van de Spreidingswet Asiel die volgend jaar

waarschijnlijk van kracht wordt, voorziet de gemeente momenteel geen verdere uitbreiding van de opvang voor asielzoekers.

In afwachting van mogelijke veranderingen als gevolg van de Spreidingswet Asiel die volgend jaar waarschijnlijk van kracht wordt, voorziet de gemeente momenteel geen verdere uitbreiding van de opvang voor asielzoekers.

Gezondheid, sport en bewegen

Het ministerie van VWS heeft besloten een aantal uitkeringen voor gemeenten gericht op het stimuleren van gezondheid, sport en bewegen, cultuurparticipatie en het versterken van de sociale basis te bundelen in één 'specifieke uitkering' (SPUK). Deze gelden zijn beschikbaar voor de jaren 2023-2026.

De middelen voor 2023 worden op basis van een aanvraag toegekend. Voor het verkrijgen van de middelen vanaf 2024 moet voor oktober 2023 een plan van aanpak worden ingediend.

De middelen zijn beschikbaar voor de volgende programma's onder drie hoofdthema's:

1. Sport, bewegen en cultuur: uitvoering van het lokaal Sportakkoord II; Brede Regeling Combinatiefunctionarissen (BRC);
2. Gezondheid en preventie: Terugdringen gezondheidsachterstanden (voorheen GIDS – Gezond in de Stad); Kansrijke Start; Mentale Gezondheid; Aanpak Overgewicht en Obesitas; Valpreventie; Leefomgeving; Opgroeien in een kansrijke omgeving/Vroeg signalering Alcoholproblematiek;
3. Sociale basis en versterken wijkinfrastructuur: Versterken Sociale Basis; Mantelzorg; Eén tegen Eenzaamheid; Welzijn op Recept.

Voor 2024 zal de SPUK worden aangevraagd o.b.v een plan van aanpak

Acties uit de meerjarenbegroting 2023-2026 volgend uit het bestuursakkoord

Ambitie	Wat gaan we ervoor doen in 2023 t/m 2026	2024	2025	2026
1.1 Een inclusieve samenleving	we begeleiden statushouders en nieuwkomers actief en bieden taalcursussen aan, gericht op integratie in de gemeenschap.	X	X	X
	we continueren vroegsignalering van schuldenproblematiek	X	X	X
	we begeleiden inwoners via SEM actief naar werk of passende inkomensondersteuning. We ontwikkelen een visie hoe hieraan invulling te geven.	X	X	X
1.2 Een gezond verenigingsleven	we introduceren een stimuleringssubsidie voor verenigingen, gericht op het leveren van bijdragen aan sociaal/maatschappelijke opgaven. (evalueren na 2 jaar)	X		
	Na afloop van de huidige van de lopende subsidieperiode 2021 t/m 2024) wordt het subsidiebeleid opnieuw tegen het licht gehouden	X	X	
	we ondersteunen verenigingen bij het verbreden van hun (maatschappelijke) rol in de kernen.	X	X	X
	we zetten een actief faciliterende vergunningenaanpak richting verenigingsleven op.	X	X	X
1.3 Toekomstbestendig onderwijs	we investeren vanuit het oogpunt van preventie in Voor- en Vroegschoolse interventie (VVE)	X	X	X
	we volgen de ontwikkeling van aantallen leerlingen in klassen kritisch.	X	X	X
1.4 Ontmoetingsruimten in elke kern	we faciliteren in elke kern een gemeenschapshuis of ontmoetingsruimte.	X	X	X
	we stimuleren en ondersteunen de 'Hoeskamers'.	X	X	X
1.5 Sporten en bewegen voor jong en oud	we continueren het accommodatiebeleid.	X	X	X
	Sportverenigingen ondersteunen bij het vergroten van hun levensvatbaarheid en hun maatschappelijke rol.	X	X	X
	Het Sportakkoord verder verdiepen en uitvoeren.	X	X	X
	we continueren het programma Jeugd aan zet en stellen 10.000 euro per jaar extra budget beschikbaar zodat jongeren samen met de gemeente ideeën kunnen ontploien.	X	X	X
1.6 Trendbreuk Eijsden-Margraten	we geven uitvoering aan het Preventie-akkoord en de lokale Preventie-agenda. Voor de lokale preventie agenda wordt 50.000,- euro extra opgenomen ter stimulering van positieve gezondheid.	X	X	X
1.7 Zorg op maat met focus op kostenbeheersing	We zetten in op preventie, vroegsignalering en een integrale aanpak	X	X	X
	we continueren en versterken de inzet van de consulent welzijn	X	X	X
	we continueren, bevorderen en ondersteunen de informele- en mantelzorg	X	X	X
	we verhogen het budget voor het mantelzorgcompliment naar maximaal 100.000 euro p/j.	X	X	X
	we continueren en versterken het jongerenwerk via Trajekt. We vergroten de inzet op preventie.	X	X	X
1.8 Kunst en cultuur in verbinding met onze inwoners	we verbinden Kunst en Cultuurprojecten met onze jongere inwoners, organisaties en bezoekers	X	X	X

		we zetten in op het beschermen, zichtbaar en beleefbaar maken van materieel en immatarieel erfgoed	X	X	X
		we geven uitvoering aan een breed educatief programma kunst en cultuur en cultuureducatie	X	X	X

Programma 2: Landbouw, landschap en Plattelandseconomie

Aanpak stikstofopgave

De Provincie staat als eerste aan de lat om de aanpak en doelstellingen te concretiseren op het gebied van de stikstofopgave. Als gemeente mogen wij hierin in meedenken.

Wat de plannen die medio 2023 gepresenteerd worden inhouden, weten we nu nog niet. Maar er kan uitgegaan worden van verstrekkende gevolgen en dat er beleid zal moeten geformuleerd worden ten aanzien van de transformatie van de landbouw of herinvulling van het buitengebied.

Zuidelijk Maasdal – hoogwaterveiligheid

De komende jaren wordt er samen met het Ministerie van I&W, Rijkswaterstaat, het Waterschap Limburg, de provincie en de gemeenten Maastricht en Meerssen gewerkt aan een MIRT-verkenning in het kader van hoogwaterveiligheid. Het MIRT staat voor het Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport en heeft betrekking op het ruimtelijk fysieke domein.

De verkenningsfase moet de beslisisinformatie opleveren die nodig is om een voorkeursbeslissing te nemen en te besluiten over de vervolgfase. Voor Eijsden-Margraten wordt in deze verkenningsfase de hoogwater-maatregel van de uit te diepen groen/blauwe geul door de Eijsderbeemden naar de Oosterplas/Pieterplas nader onderzocht. Als uit de verkenning blijkt dat deze maatregel effectief is en daarmee kan bijdragen aan de hoogwateropgave voor het Zuidelijk Maasdal zijn hiervoor in de toekomst ook middelen nodig. Enerzijds worden deze gedekt uit het hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP), mogelijke Rijks-, provinciale gelden, waterschapsgelden en gemeentelijke bijdragen. Ook zouden eventuele externen kunnen bijdragen aan de kosten, denk bijvoorbeeld aan grond/delfstoffenwinning in het gebied.

De verkenning gaat ongeveer twee tot drie jaar duren. Hiervoor zijn de middelen nu opgenomen in de begroting. Na deze verkenning zal er dus meer duidelijkheid zijn over de kosten van onze gemeente voor de genoemde maatregel. Dit kan dan worden opgenomen in de begroting 2027.

2024 zal in het teken staan van de MIRT-verkenning, hetgeen in tijd zal doorlopen tot 2026.

Toeristisch recreatief verkeer

De verwachting is, dat er op Zuid-Limburgse schaal ten aanzien van toeristisch recreatief verkeer ontwikkelingen zullen op gang worden gebracht ten aanzien van de ruimtemonitor. Wat de financiële consequenties zijn is nu niet te overzien.

Acties uit de meerjarenbegroting 2023-2026 volgend uit het bestuursakkoord

Ambitie	Wat gaan we ervoor doen in 2023 t/m 2026	2024	2025	2026
2.1 Behoud en versterken landschapskwaliteiten	De herontwikkeling van het Noordal faciliteren.	x		
	Een vervolg geven aan de Zuidelijke Maasdalvisie.	x	x	x
	Nieuwe verdienmodellen ontwikkelen rondom beheer van het landschap.	x	x	x
	Het project Bloemrijke Akkerranden voortzetten en uitbreiden.	x	x	x
	Ecologisch bermenbeheer toepassen en stimuleren van lokale initiatieven.	x	x	x
	Samen met de Provincie bezien hoe invulling te geven aan het bomenplan.	x		
2.2 Transformatie van de landbouw	Een lokaal actieplan 'transformatie van de landbouw' uitwerken.	x	x	x
	De trekkersrol van het programma Landbouw en Landschap in het Middengebied continueren.	x	x	x
	De schooljeugd bewust maken van duurzaam lokaal voedsel en reductie van voedselverspilling.	x	x	x
	Het project Korte Keten Zeker (w)eten continueren en doorontwikkelen.	x	x	x
	Het stroopgedachtegoed en initiatieven rondom 'koop lokaal' ondersteunen.	x	x	x
2.3 Vrijtijdseconomie in balans met landschap en leefomgeving	Het ambassadeurschap Cittaslow verder uitbouwen.	x	x	x
	Verdere uitvoering geven aan het programma Verantwoord op Weg.	x	x	x
	Ondersteuning geven aan wielerevenementen tot een maximum van 45.000 euro.	x	x	x
	De evenementendruk rondom toertochten doseren en spreiden.	x	x	x
	Uitbreiding van de wandelinfrastructuur beperken tot realisatie van Ommetjes.	x	x	x
	In beeld brengen locaties voor vestiging van (nieuw) ondernemerschap	x		
	Samenwerking bevorderen tussen ondernemers onderling en met de gemeente	x	x	x

Programma 3: Duurzaamheid en Klimaatverandering

Op het gebied van Duurzaamheid & Klimaatverandering staat Eijsden-Margraten de komende jaren voor grote opgaven. Onze bijdrage wordt verwacht aan het terugdringen van de CO2-uitstoot, die op landelijk niveau in 2030 moet zijn gehalveerd ten opzichte van 1990. De warmtevoorziening in onze gemeente dient in 2050 volledig aardgasvrij te zijn. We dienen voorbereid te zijn op klimaatverandering en door te ontwikkelen naar een circulaire economie. Deze opgaven vereisen een noodzakelijke transitie naar een structureel andere manier van omgaan met energie, grondstoffen en klimaat. Zowel ons verbruik van energie en grondstoffen, maar ook onze energieopwekking moet dringend duurzaam worden. Daarbij worden deze opgaven gekenschetst door een acute component: exponentieel gestegen energiekosten en de impact daarvan op onze inwoners, verenigingen en ondernemers.

Duurzaamheid OPGAVEN 2024-2027

Eijsden-Margraten staat voor omvangrijke verduurzamingsopgaven.

Energietransitie Landelijk: 2030 CO2-uitstoot = 0,49 x 1999. Eijsden-Margraten: Aardgasvrij in 2050.	Circulariteit Landelijk: 2050 circulaire NL-economie. Eijsden-Margraten: afvalvrij in 2050. 2026: Scheidingspercentage 80% 100kg restafval.	Klimaatadaptatie 2035 klimaatbestendig Eijsden-Margraten
---	---	---

Acute aanpak	Transitiegerichte aanpak	Afval & Milieu		Wateroverlast en -overstroming, hitte en droogte	
		Going concern aanpak	Transitiegerichte aanpak	Going concern aanpak	Transitiegerichte aanpak
<ul style="list-style-type: none"> Noodfonds Energie Bestrijding Energiearmoede Verbetering energiekwaliteit woningbestand Financierings-instrumentarium verduurzaming 	<ul style="list-style-type: none"> Grootschalige energieopwekking (RES) Financierings-instrumentarium verduurzaming Uitvoering Transitievisie Warmte (vastgesteld) Realiseren laadpalen-infrastructuur Verduurzaming gemeentelijk vastgoed 	<ul style="list-style-type: none"> Monitoring en verbetering luchtkwaliteit Bestrijding geluidshinder Beperking milieuvuiling Uitvoering RD4-grondstoffenplan en afvalstoffen-verordening Planuitvoering milieu (incl. bodem) en milieuidvisering 	<ul style="list-style-type: none"> Regiodeal ZL InGenieus, Groen en Gezond Transitie van afvalverwerking naar circulariteit. 	<ul style="list-style-type: none"> Uitvoering Waterprogramma 2023-2027 (vastgesteld) Financierings-instrumentarium afkoppeling hemelwater Vergroeningsregeling tuinen Calamiteitenbeheersing 	<ul style="list-style-type: none"> Uitvoering Klimaatadaptatiestrategie 2023-2027 (vastgesteld)
• Communicatie en kennisoverdracht					

3.1 Energie

Om de acute energienood in Eijsden-Margraten aan te pakken en betrokken doelgroepen versneld te kunnen ondersteunen, is een gemeentelijke taskforce energie ingesteld. Deze taskforce bundelt informatie over een groot aantal ondersteuningsmaatregelen van de rijks- en provinciale overheid en maakt die overzichtelijk voor de betrokken doelgroepen. Ook coördineert de taskforce specifieke initiatieven voor onze gemeente. Hierdoor ontstaat een totaalpakket aan maatregelen, dat is toegesneden op de hulpvraag en behoeften van de doelgroepen.

De verwachting is dat dit acute vraagstuk de komende jaren in intensiteit zal afnemen, maar wel voornamelijk van aandacht en inzet blijft. Concrete initiatieven zijn onder andere:

1. Noodfonds energie

Ter ondersteuning van (sport-)verenigingen die door de gestegen energiekosten in haar voortbestaan bedreigd worden, stelt de gemeente een noodfonds in.

2. Ondersteuning bij energiekosten

Om de energiekosten van kwetsbare huishoudens op korte termijn te drukken, wordt de aanpak Energie Armoede uitgerold. Voor eind 2023 moeten +/- 800 huishoudens in Eijsden-Margraten geholpen zijn met kleinschalige energiebesparende maatregelen.

3. Aanpak energiekwaliteit woningbestand

Om de energiekwaliteit van woningen met energie labels D/E/F/G te verbeteren, wordt de komende jaren en startend in 2023 het Nationaal Isolatie Programma uitgerold. Eigenaren van betreffende woningen kunnen aanspraak maken op subsidie, te besteden aan de verduurzaming van hun woning.

De gemeentelijk taskforce energie zal in 2024 worden gecontinueerd

3.2 Energietransitie

Wat betreft de energietransitie op langere termijn, zet de gemeente in op een aantal sporen:

1. Grootschalige energieopwekking

Voor grootschalige energieopwekking werkt Eijsden-Margraten samen met andere gemeenten in RES-verband aan verschillende beleidslijnen. Deze samenwerking zal de komende jaren nog belangrijker worden om enerzijds aan ons RES-bod te voldoen, en anderzijds om in te kunnen spelen op de dynamiek die in dit vraagstuk speelt door bijvoorbeeld Panorama Zuid-Limburg.

De mogelijkheden tot energieopwekking op Rijksgronden (OER), bijvoorbeeld langs snelwegen, wordt geïnterpreteerd. Middels een landschapsverdiepingsstudie worden kansrijke gebieden voor grootschalige opwek van zonne-energie op land in kaart gebracht en de opwek van zonne-energie op grote daken wordt versneld.

2. Financiële ondersteuning bij verduurzaming

Additioneel aan bestaande Provinciale en Rijksregelingen, heeft Eijsden-Margraten versneld een stimuleringsregeling verduurzaming ingericht. Deze biedt zakelijke gebruikers, zoals verenigingen en ondernemers, de mogelijkheid om tegen aantrekkelijke voorwaarden een lening af te sluiten ter verduurzaming. Ook grotere investeringen worden hiermee voor veel doelgroepen praktisch uitvoerbaar. De raad heeft hiervoor € 10 miljoen ter beschikking gesteld.

3. Concretisering Transitievisie Warmte (TVW)

Om onze warmtevoorziening aan te pakken, wordt de komende jaren ingezet op het concretiseren van de vastgestelde TVW in een uitvoeringsplan. Streven is om gerichte oplossingsrichtingen voor het energievraagstuk te formuleren, waar mogelijk op wijkniveau, en die te vertalen in een plan van aanpak. Burgerparticipatie zal in deze aanpak een rol spelen.

M.b.t. de energietransitie op langere termijn wordt ingezet op grootschalige energieopwekking, financiële ondersteuning bij verduurzaming en Concretisering Transitievisie Warmte

3.3 Lucht en geluid

Om de kwaliteit van leven voor onze inwoners te kunnen waarborgen en waar nodig verbeteren, blijven de thema's luchtkwaliteit en geluidshinder ook de komende jaren prominente aandachtspunten.

1. Luchtkwaliteit

De in 2022 gestarte monitoring van de luchtkwaliteit in onze gemeente zal geëvalueerd en mogelijk uitgebreid worden. Zowel het pionieren op het gebied van het meten van ultrafijnstof en de aansluiting bij een landelijk meetnetwerk zijn hier onderwerpen van aandacht. Verder zal de gemeente Eijsden-Margraten zich de komende periode aansluiten bij 'Het schone lucht akkoord' en daaruit voortvloeiend het beleid aangaande luchtkwaliteit actualiseren.

De ontwikkelingen met betrekking tot het industriegebied net over de grens in Lixhe worden nauwlettend gevolgd. Wanneer deze ontwikkelingen gevolgen kunnen hebben voor de luchtkwaliteit van onze gemeente wordt, waar mogelijk, geacteerd.

2. Geluidshinder

Inwoners van (m.n.) Eijsden ervaren geluidsoverlast veroorzaakt door vliegbewegingen van en naar luchthaven Luik-Bierset. In de recent ingestelde Expertgroep Eijsden worden door afvaardigingen van MinBuZa, MinlenW, Luchtverkeersleiders NL & BE, Luchthaven Luik-Bierset en onze gemeente de gevolgen van vliegverkeer voor onze inwoners besproken en mogelijkheden tot het minimaliseren hiervan verkend. Ook gezien (het proces rondom) de verleende vergunning voor het uitbreiden van vliegbewegingen van/ naar Luik-Bierset zal dit dossier de komende jaren onze aandacht hebben.

De monitoring van de luchtkwaliteit zal worden geëvalueerd en mogelijk worden uitgebreid. T.a.v. geluidshinder als gevolg van vliegverkeer zullen mogelijkheden tot minimalisering hiervan worden verkend.

3.4 Van afval naar grondstof

Het, vanuit de gemeenschappelijke regeling RD4 vastgestelde, grondstoffenplan en de bijbehorende afvalstoffenverordening lopen nog enkele jaren en zullen onze omgang met afval steeds meer richting de circulariteitsgedachte doen bewegen. Dit is in de praktijk terug te zien bij de aanstaande renovatie van het grondstoffenpark Margraten welke naar deze circulariteitsgedachte ingericht zal worden.

Door verschillende ontwikkelingen, met name de hogere transportkosten en lagere prijs op de afzetmarkt, is voor 2024 een aanmerkelijke kostenstijging van onze afvalverwerking voorzien. De gemeenten en RD4 buigen zich over het vraagstuk hoe het best met deze prijsstijging om te gaan.

Voor 2024 wordt een aanmerkelijke kostenstijging van onze afvalverwerking voorzien. De gemeenten en RD4 buigen zich over het vraagstuk hoe het best met deze prijsstijging om te gaan.

3.5 Capaciteit

Om de urgente en veelomvattende opgaven op het taakgebied Duurzaamheid & Klimaatverandering te kunnen borgen, is dringend extra capaciteit noodzakelijk. Via het Rijk kunnen gemeenten financieringssteun hiervoor aanvragen op grond van de tijdelijke regeling capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid (CDOKE). Het gaat om financiële middelen in de jaren 2023 t/m 2025. Als de aanvraagtermijn opent in april 2023, dient Eijsden-Margraten een verzoek in.

Om de opgaven t.a.v. van Duurzaamheid & Klimaatverandering te kunnen borgen is extra capaciteit nodig die gefinancierd kan worden uit extra middelen van het Rijk.

Acties uit de meerjarenbegroting 2023-2026 volgend uit het bestuursakkoord

Ambitie	Wat gaan we ervoor doen in 2023 t/m 2026	2024	2025	2026
3.1 Op weg naar een energieneutrale toekomst	Informatie- en kennisoverdracht organiseren.	x	x	x
	Lokale initiatieven (b.v. energiecorporaties en groen gas) actief stimuleren en ondersteunen.	x	x	x
	Aansluiten bij een regionaal duurzaamheidsloket.	x		
	De projecten 'zorgeloos zonnepanelen', 'plus je huis', en 'dubbel duurzaam' voortzetten.	x	x	x
	Het gemeentelijk vastgoed verduurzamen en sturen op verdere verduurzaming van scholen, gemeenschapsaccommodaties en huurwoningen.	x	x	x
	Het fietsgebruik binnen de organisatie promoten.	x	x	x
	Een uitvoeringsprogramma Transitievisie Warmte opstellen.	x	x	x
3.2 Aan de slag met klimaatadaptatie	Het afkoppelen van hemelwater stimuleren: impuls geven aan regentonnenactie, ontsteden/vergroenen tuinen en Water in Balans.	x	x	x
3.3 Optimaliseren luchtkwaliteiten	De luchtmetingen monitoren en vertalen in te nemen maatregelen.	x		
	Een aanpak stikstof-reductie uitwerken.	x	x	x
3.4 Van afval tot grondstof	Uitvoering geven aan het Grondstoffenplan.	x	x	x

Programma 4: Wonen en Leefomgeving

VVTH+/Omgevingswet

Op dit moment wordt gewerkt aan de implementatie van de Omgevingswet - inwerkingtreding nu voorzien op 1 januari 2024 – met de begrootte kosten. Als gevolg van deze inwerkingtreding komen er verschillende extra kosten c.q. vermindering inkomsten op ons af gezien de volgende wettelijke taken. De implementatie van de Wet private kwaliteitsborging zorgt voor vermindering van inkomsten. Hier is meerjarig reeds rekening meegehouden.

De nieuwe taken op het gebied van bodem en de bijkomende werkzaamheden gekoppeld aan de nieuwe backoffice-applicatie (Rx-mission) zorgen voor extra kosten. Net als het opstellen van het gebiedsdekkend Omgevingsplan. Tevens dient het bestaande VTH-beleid te worden herzien naar de Omgevingswet.

Voor het faciliteren van voornoemde ontwikkelingen en vermindering aan inkomsten dienen in de begroting 2024-2027 extra middelen te worden gereserveerd.

De implementatie van de Omgevingswet vormt de komende jaren een van de grootste opgaven binnen met name het fysieke domein. De omgevingswet wordt conform de door het College vastgestelde routeplanner geïmplementeerd. Samen met lijn 50 werken we aan de omgevingsvisie en richten onze organisatie in op de nieuwe eisen vanuit de Omgevingswet. Stakeholders worden voortdurend betrokken in het proces.

Onderzoek verkeersveiligheid Oost-Maarland

In de looptijd van meerjarenbegroting 2023-2026 zal de Catharinastraat/Kloppenbergerweg binnen de bebouwde kom van Oost-Maarland worden gerehabiliteerd. In dit zelfde tijdvak zal de ontwikkeling van Kasteel-Oost tot een toeristische verblijfsaccommodatie worden afgerond. Voor een goede afwikkeling van de mogelijke toename van de verkeerstromen, zal een onderzoek naar de verkeersveiligheid in dit tracé dienen plaats te vinden.

Gebiedsontwikkelingen

In 2021 is de Gebiedsvisie Poort van het Heuvelland opgestart. Eind 2022 de Gebiedsvisie Stationsgebied Eijsden en omgeving. De bedoeling is om de Gebiedsvisie kern Cadier en Keer op te pakken in 2024. Het budget zoals opgenomen in de Meerjarenbegroting 2023-2026 ad € 50.000,-- was bedoeld voor beide gebiedsontwikkelingen. Na aanbesteding van de Gebiedsvisie Stationsgebied Eijsden en omgeving is duidelijk dat dit bij verre niet toereikend is voor een tweede Gebiedsvisie.

De vast te stellen Gebiedsvisies geven de visie/ richting aan voor een gebied. Echter om deze visie ook waar te kunnen maken liggen er opgaven die ingevuld moeten worden. Denk bijvoorbeeld bij de Poort van het Heuvelland aan opgaven op het gebied van infra, mobiliteit, groen, en behoud van cultuurhistorisch erfgoed. Bij deze opgaven zal samenwerking gezocht worden met uitvoerende partijen en andere overheden, maar het zal ook betekenen dat wij als gemeente zelf soms aan de lat

staan om in deze opgaven te investeren. Ook zou het wenselijk zijn om bij gebiedsvisies te beschikken over middelen om strategische aankopen te kunnen doen. Denk hierbij bijvoorbeeld aan de Stationsomgeving, als een pand te koop zou komen waardoor wij over meer mogelijkheden zouden kunnen gaan beschikken, voor wat betreft ontsluiting/ parkeren etc.

Zowel voor het opstellen van gebiedsvisies als voor het realiseren van een gebiedsvisie zijn extra middelen en investeringsruimte nodig

Huisvesting voor woonurgenten

In november 2022 heeft het college besloten dat een vijftal locaties, samen met een pilot in Scheulder, nader uitgewerkt worden ten behoeve van de realisatie van woningen ten behoeve van onder andere huisvesting woonurgenten/statushouders. Om op deze locaties woningen te kunnen realiseren, zullen investeringen gedaan moeten worden (bouw- en woonrijp maken). Naar verwachting is het jaar 2023 nodig voor de verdere uitwerking van de locaties in overleg met de beoogde partijen die woningen willen realiseren en zullen de benodigde ruimtelijke procedures gevolgd moeten worden en vergunningen verleend. De feitelijke realisatie zal dan pas in 2024 gaan plaatsvinden, dus worden dan ook pas de feitelijke investeringen gedaan. Hoe groot deze zijn is op dit moment nog niet in te schatten. In de begroting zijn voor dergelijke ontwikkelingen geen financiële middelen opgenomen. Het is wel wenselijk om hiermee rekening te houden, te meer daar de gemeentelijke opgave voor de huisvesting van o.a. statushouders, naar verwachting niet zal afnemen op korte termijn.

Wonen

Op 7 maart 2023 is tussen de genoemde Minister, de provincie en gemeenten de Limburgse Woondeal voor de periode 2023 t/m 2030 afgesloten. Hierin is de Limburgse woningbouwopgave voor deze periode bepaald, verdeeld over twee periodes, namelijk tot 2025 en van 2025 t/m 2030. Voor Limburg is de afspraak dat er tot en met 2030 tenminste 26.500 nieuwe woningen aan de Limburgse woningvoorraad worden toegevoegd. Voor deze opgave moet gestreefd worden naar ten minste 2/3 betaalbaar (koop tot € 355.000 en huur tot € 1.100,/mnd.), waarvan, afhankelijk van de bestaande woningvoorraad, 30% moet bestaan uit sociale huur.

In de Limburgse Woondeal is opgenomen dat tot 2025 in Eijsden-Margraten 239 nieuwe woningen worden gebouwd.

Zowel kwantitatief en kwalitatief is onze planvoorraad zoals die eind 2022 bekend was, hiervoor opgenomen voor de periode tot 2025. Wat dit vanaf 2025 voor ons gaat betekenen, kan nog niet met zekerheid worden gezegd. Kwantitatief worden niet zozeer problemen verwacht gezien de aanwezige (harde) planvoorraad. Echter mocht de “Wet versterking regie volkshuisvesting”, in 2023 door de 1e en 2e Kamer worden overgenomen zoals die momenteel in consultatie voorligt en na inwerkingtreding hiervan strikt worden toegezien op de naleving hiervan voor wat de woningbouwopgave betreft, dan betekent dit dat het merendeel van onze nieuwe woningbouwplannen vanaf 2025 moet bestaan uit

sociale en middenhuur en betaalbare koop. De vraag is of dan voldoende ontwikkelaars bereid zijn hierin te investeren en of met deze opgave ook daadwerkelijk tegemoet wordt gekomen aan de woonbehoefte binnen onze gemeente. Een goede en tijdige afstemming van het woningbouwprogramma met regio en provincie bij nieuwe planontwikkelingen zal wellicht meer dan voorheen aandacht vergen.

Het is een bestuurlijke wens dat in alle kernen woningen worden gebouwd naar de lokale of plaatselijke woonbehoefte. De mogelijke invloed van het voorliggende wetsontwerp verdient niet alleen aandacht hierbij, maar ook de (beoogde) visie zoals vertaald in “Panorama Zuid-Limburg”. Deze visie beoogt niet bepaald meer woningbouw in de kleinere kernen van ons Heuvelland.

Wetsvoorstel Wet versterking regie Volkshuisvesting

Het voorliggende wetsvoorstel Wet versterking regie Volkshuisvesting wil het instellen van een gemeentelijke huisvestingsverordening en urgentieregeling verplichten. Met name de genoemde verordening zal leiden tot een administratieve last voor gemeenten. Deze verordening vergt onder meer de afgifte van woonvergunningen, toezicht en handhaving, oftewel het voeren van een afzonderlijke administratie wordt hiermee verplicht. Het is niet voor niets dat veel gemeenten afzien van het instellen van deze verordening als de administratieve lasten worden afgezet tegen het uiteindelijke resultaat hiervan. Zeker gelet op het feit dat het vinden van adequaat personeel reeds geen makkelijke opgave is, gelet op de huidige schaarste binnen de arbeidsmarkt. Woningschaarste aan met name sociale huur en koop waren voorheen de wettelijke grondslag (Huisvestingswet) om deze verordening in te kunnen stellen. Deze grondslag vervalt dus als de voorgestelde wet door de 1e en 2e Kamer wordt aangenomen en na bekendmaking hiervan in werking treedt.

Het voorliggende wetsvoorstel Wet versterking regie Volkshuisvesting wil het instellen van een gemeentelijke huisvestingsverordening en urgentieregeling verplichten. Met name de genoemde verordening zal leiden tot een administratieve last voor gemeenten.

Mobiliteit

Het huidige beleid wordt bestendig en maatregelen zoals voorzien in de programmabegroting worden voortgezet dan wel geïnitieerd zoals voorzien in de jaarschijf 2024 van het bestuursakkoord rekeninghoudende met de actuele ontwikkelingen en gemaakte afspraken met de raad.

Acties uit de meerjarenbegroting 2023-2026 volgend uit het bestuursakkoord

Ambitie	Wat gaan we ervoor doen in 2023 t/m 2026	2024	2025	2026	
4.1	Woningbouw naar behoefte in elke kern	Actief sturen op maken en naleven prestatie-afspraken met woningbouwcorporaties.	x	x	x
		De starterslening continueren.	x	x	x
		Een TaskForce wonen instellen.	x	x	x
		Instrumentarium inzetten dat bijdraagt aan versnelling woningbouw	x	x	x
		Nieuwe flexibele woonvormen verkennen.	x	x	x
		Op basis van het integraal woningbouwplan voor 1 januari 2025 vastgestelde omgevingsplannen aan de raad voorleggen.	x		
		Ruimhartig omgaan met initiatieven die woonruimten realiseren in leegstaande en/of vrijkomende boerderijen en historische panden.	x	x	x
		Verdere uitvoering geven aan de gebiedsontwikkelingen Poort van het Heuvelland, de stationsomgeving Eijsden en de kern Cadier & Keer.	x	x	x
4.2	Zorgvuldige implementatie Omgevingswet	Het vergunningenproces versnellen en het nieuwe werken op grond van de Omgevingswet vorm en inhoud geven.	x		
		Implementatie Omgevingsvisie	x		
		In 2023 het ambitieniveau rondom het gemeentelijk Omgevingsplan bepalen.	x		
		De effecten van de Wpkb en Omgevingswet monitoren monitoren.	x		
		De raad periodiek meenemen in de ontwikkelingen en de stappen die gezet worden rondom de Omgevingswet.	x	x	x
		Investeren in kennis en kunde rondom de Omgevingswet zowel bij de organisatie als het bestuur als de raad.	x		
4.3	Veilige fiets- en wandelverbindingen	Onverkort uitvoering geven aan het Gemeentelijke Verkeers- en Vervoersplan.	x	x	x
		Samen met scholen invulling geven aan veilige school-thuis-routes en veilige schoolomgevingen.	x	x	x
		De oversteek Termaar – Margraten in afstemming met de Provincie aanpakken.	x		
		Uitvoering geven aan het Convenant Platform Zorgvragers: toegankelijkheid van de openbare ruimte voor minder validen verbeteren	x	x	x
4.4	Aanpak parkeren in Eijsden en Margraten	Parkeeronderzoeken uitvoeren in de kern Margraten en Eijsden.	x		
4.5	Optimalisatie bereikbaarheid kernen	De verkeersproblematiek Keerderberg via de 'Poort van het Heuvelland' aanpakken.	x		
		De uitvoering van het plan 'Verantwoord op Weg' continueren.	x	x	x
4.6	Openbare ruimte als visitekaartje	Onverkort uitvoering geven aan het wegenbeleidsplan en verankeren het MIP en MOP meerjarig in de begroting.	x	x	x
		Bloemrijke stroken of percelen in en rondom de kernen realiseren.	x		
		Vergroening door inwoners stimuleren.	x	x	x
		Ruimte scheppen voor het adopteren van de inrichting en/of het beheer van de openbare ruimte.	x	x	x

	Bij nieuwbouwplannen en bij reconstructie van wegen vergroening en ruimtes voor ontspanning/ontmoeting integreren.	x	x	x
--	--	---	---	---

Programma 5: Bestuur en Dienstverlening

Inzet openbare orde en veiligheid & aanpak ondermijning

Openbare Orde, Veiligheid, en crisisbeheersing

Ook binnen het beleidsveld Openbare orde en veiligheid blijft de focus gericht op een combinatie van preventie, pro-actie, toezicht en handhaving. We intensiveren de samenwerking met de ketenpartners in het speelveld OOV. De organisatie van de regionale en lokale crisisbeheersing wordt opnieuw onder de loep genomen en daar waar nodig versterkt. De ervaringen met de watersnood in 2021 en de advisering vanuit de Veiligheidsregio Zuid-Limburg vormen daarbij belangrijke input.

Ondermijning

In 2020 is het Integrale Ondermijningsbeeld van onze gemeente door het RIEC opgeleverd. Tevens is voor de jaren 2020 tot en met 2023 het Integraal veiligheidsplan vastgesteld. Een en ander is in afstemming met de overige Heuvellandgemeenten gebeurd. Beide zaken worden met ingang van 2024 geactualiseerd. Daarbij wordt tevens overwogen of prioriteiten bijstelling vereisen.

Vanuit het Ministerie van Justitie en Veiligheid is voor de provincie Limburg voor de jaren 2022 tot en met 2024 uit de zogenaamde versterkingsgelden € 5,3 miljoen beschikbaar gesteld. Deze gelden zijn bestemd om een provinciaal netwerk van intergemeentelijke handhavingsteams ondermijning op te zetten. Ingezet wordt op 5 teams. Voor onze regio geldt de indeling met de Heuvelland gemeenten en gemeente Maastricht. Uitgangspunt is dat de inbreng van de regiogemeenten bestaat uit reeds beschikbare personele capaciteit voor de handhaving van ondermijning. In geval van aanvullende prioriteiten zijn ook aanvullende middelen vereist.

In 2024 vindt een herijking plaats van het integraal veiligheidsplan en het ondermijningsbeeld

Relatie overheid- inwoners

Niet alleen op nationaal niveau maar ook op het niveau van Eijsden-Margraten is het vertrouwen in de overheid afgenomen. Daarnaast zien we dat vanuit de samenleving een toenemende behoefte is aan een transparant bestuur. Hoewel het vraagstuk "vertrouwen in de overheid" door vele factoren wordt beïnvloed en derhalve door externe omstandigheden zo maar kan veranderen, wordt via een drietal lijnen de komende jaren op basis van reeds opgestarte trajecten verder geïnvesteerd in het positief beïnvloeden van de mate van vertrouwen in de overheid.

Dienstverlening

Kijkende naar de mate waarop inwoners de dienstverlening in z'n algemeenheid waarderen valt op dat dit in de afgelopen jaren nagenoeg gelijk is gebleven; 6,7 (EM 2019) en 6,6 (EM 2022). Deze waardering wijkt niet af van het landelijk gemiddelde, te weten 6,6, (NL 2021). De waardering voor de digitale dienstverlening blijft iets achter op het landelijk gemiddeld; 6,7 (EM 2022) versus 7,0 (NL 2021).

De meerderheid van de respondenten is tevreden over het aanvragen/voorleggen (67%), de ontvangen/beschikbare informatie (61%), de doorlooptijd (60%). In iets mindere mate zijn respondenten tevreden over de mate waarin zij op de hoogte werden gehouden over het verloop van hun aanvraag (50%).

Het merendeel van de respondenten is ook positief over het contact met de medewerker van de gemeente. Zij vinden met name dat de medewerker voldoende deskundig is (73%) en de vraag zo goed mogelijk heeft beantwoord (69%). Twee derde vindt dat de medewerker zich verantwoordelijk toonde om tot een oplossing te komen (66%). Wel krijgt de ruimte die de medewerker bood om mee te denken (52%) en de service die de medewerker(s) verleende (38%) een lagere waardering.

De communicatie en voorlichting waarderen de respondenten met gemiddeld een 6,5. Dit is iets afgenomen ten opzichte van 2019 (6,7). Landelijk wordt gemiddeld een 6,6 gescoord.

Uit het in 2022 door Telan uitgevoerde onderzoek naar onze telefonische bereikbaarheid, blijkt dat het KCC (klant contact centrum) in basis goed functioneert. Op onderdelen zijn nog kleine verbetermogelijkheden door te voeren. De telefonische bereikbaarheid van de back-office in directe dan wel in indirecte zin verdient verdere verbetering. Hierbij dient aangetekend te worden dat in de periode april 2022 - maart 2023 de gemeente ca. 24.000 telefoontjes heeft ontvangen. Hiervan wordt ca. 9% vanuit het KCC doorverbonden richting de back-office. Van het totaal aantal telefoontjes (24.000 stuks) worden ca. 3,5% van de bellers niet binnen de gestelde norm teruggebeld.

In het licht van onze dienstverlenende rol en ons leitmotief 'Dicht bij het Leven, vanuit het hart', vinden we het belangrijk dat we op basis van de onderzoeksresultaten blijven werken aan de verbetering van onze dienstverlening.

Via de weg van een meer procesgestuurde aanpak van producten en diensten door resultaat- en klantgerichte teams zal in 2024 verder gestuurd worden op de dienstverlening. We gaan investeren in communicatie, voorlichting en digitalisering. Directe en persoonlijke contacten met inwoners, ondernemers en verenigingen zijn hierbij belangrijk. Het geheel zal verder ondersteund worden door het organisatie-ontwikkeltraject dat lopende is.

Burgerparticipatie

Het meepraten en meedoen van inwoners wordt als groot goed gezien, net als het in een vroeg stadium betrekken van inwoners, verenigingen, ondernemers en organisaties bij onze maatschappelijke opgaven en activiteiten/plannen die we voornemens zijn te gaan oppakken. Ervaringen en signalen zijn cruciaal bij beleidsvorming en zeker bij het verbeteren van de uitvoering. Inspraak wordt dan ook gezien als een vanzelfsprekendheid. Met de werving van een hands-on-adviseur burgerparticipatie zal in 2024 ingezet worden op

- het verbeteren van het gevoel van onze inwoners dat ze serieus genomen worden door nieuwe vormen van lokale democratie te introduceren
- het betrekken van onze inwoners – van jong tot oud - bij initiatieven die opgestart worden vanuit de gemeente of de samenleving zelf
- het vergroten van het denk- en handelingsrepertoire over burgerparticipatie in de gemeentelijke organisatie (raad/college/ambtenaren)
- het verstevigen van de verbinding tussen de gemeente en onze inwoners om tot nog betere plannen te komen die op wederzijds draagvlak en op mede-eigenaarschap kunnen rekenen
- het vormgeven aan de vitaliteit en toekomst van de lokale gemeenschappen van Eijsden-Margraten.

De inzet in 2024 zal met name gericht zijn op het stimuleren en verankeren van burgerparticipatie in de werkwijze van het bestuur, de raad en de ambtelijke organisatie. Dit alles vanuit een groeiproces waarbij ruimte is voor experimenteren en doorontwikkelen van reeds opgedane ervaringen. In concreto betekent dit het volgende:

- het verzamelen van signalen, feedback en klachten die vertaald worden in het verbeteren, (door)ontwikkelen en organiseren van diverse werkwijzen rondom inzet burgerparticipatie in de organisatie (bij management, teams en nieuwe medewerkers) alsmede in het samenspel tussen bestuur en organisatie;
- het uitwerken en implementeren van een plan van aanpak rondom het vergroten van inspraak van kinderen tot 12 jaar en jongeren tussen 12 en 18 jaar;

- het uitwerken en uitvoeren van een plan van aanpak rondom het introduceren van een inwonersbegroting.

Goed bestuur

Samen met de gemeenteraad en het College wordt de ingeslagen weg van bestuurlijke vernieuwing verder doorgezet, gericht op het door ontwikkelen van goed bestuur in de gemeente en het bevorderen van het samenspel tussen raad, college en organisatie. De basis hiervoor is gelegd in de raadsbijeenkomst op 10 januari 2023. Op grond van een gedragen aanpak die in 2023 verder vormgegeven wordt, zal in 2024 hieraan verdere uitvoering worden gegeven.

In 2024 wordt verdere uitvoering gegeven aan het thema goed bestuur.

Organisatie toekomstbestendig maken

Op dit moment is een organisatie-ontwikkeltraject gericht op een toekomstbestendige organisatie die wendbaar en veerkrachtig is. Waar mensen werken die gedreven worden door publieke doelen. Een organisatie met een collegiale sfeer, waarin aandacht voor elkaar is en waarin we met plezier samenwerken om mooie resultaten te bereiken, die betekenis vol zijn voor onze inwoners, samenleving en leefomgeving. Het realiseren van resultaten doen we in teamverband. Dit betekent dat teams weten waarvoor ze aan de lat staan, die opgaven weten te adresseren en aan te pakken en via het inzetten van de eigen en elkaars talenten dit zelf organiseren zonder de connectie met andere onderdelen, het bestuur en de samenleving te verliezen. Een organisatie waarin de aansluiting met de samenleving vooropstaat en waarin (blijven) ontwikkelen de standaard is. Dit toekomstbeeld vormt de visie voor organisatie; **'Dicht bij het leven, vanuit het Hart'**

Om dit te bereiken investeren we de komende jaren in het realiseren van **opgavegericht werken met zelforganiserende teams**. Hierbij staan de opgaven, zowel bestuurlijke alsmede going concern vraagstukken, en de wijze waarop teams in samenspel met het bestuur hieraan invulling geven, centraal. Ingezet wordt op resultaatgerichte teams die vanuit een opgavegerichte en zelforganiserende aanpak inspelen op ontwikkelingen en vraagstukken in de samenleving, waarbij de uitgangspunten van de dienstverleningsvisie en de ambities van het bestuur een belangrijke basis vormen. Dit vraagt om een andere manier van organiseren, waarbij de opgave centraal staat en waarbij we sturing anders gaan inrichten, met minder hiërarchie en meer gedeeld leiderschap en eigenaarschap. Kortom, een organisatie die voor het bestuur dienstbaar, toegewijd en daadkrachtig is maar tegelijk eigenstandig kan zijn. Een organisatie die goed kan wisselen tussen de rollen van

partner en meedenker is van het bestuur, inwoners, ondernemers en verenigingsleven, maar tevens zich verantwoordelijk voelt voor een realistische uitvoering.

De gedachtegang is dat door samen met het bestuur (College & raad) de opgaven adequaat te formuleren en heldere afspraken te maken verwachtingen over en weer inzichtelijker worden en toegewerkt wordt in het versterken van ieders rol. Hiermee wordt ruimte gecreëerd, zodat de organisatie op basis van een professionele aanpak invulling kan geven aan de opgaven. Het in balans brengen van de opgaven in relatie met de beschikbare capaciteit alsmede de wijze waarop invulling en sturing gegeven wordt aan de opgaven maakt hiervan nadrukkelijk onderdeel uit. We zien opgavegericht werken dan ook als vertrekpunt voor onze werkprocessen. In dit licht stellen we de opgaven in de samenleving écht centraal en wordt niet langer gewerkt vanuit een sectorale of beleidsmatige aanpak. We spelen daarmee beter en sneller in op de toenemende dynamiek van onverwachte en complexer wordende ontwikkelingen die in de samenleving van Eijsden-Margraten zich voordoen.

Door in teamverband te werken en de werkzaamheden op basis van principes van zelforganisatie uit te voeren, bevordert dit ons inziens het integraal werken, de professionaliteit alsmede ontwikkel- en uitvoeringskracht van de organisatie met als resultaat meer tevredenheid bij onze inwoners en het bestuur. We zijn er van overtuigd dat hiermee tevens het werkplezier binnen onze organisatie wordt bevorderd.

Het ontwikkeltraject richt zich op het werken vanuit opgaven die uitgevoerd worden door teams. De route om te komen tot opgavegericht werken met zelforganiserende teams is niet op voorhand middels een blauwdruk uitgewerkt. Onze organisatie bestaat uit verschillende bedrijfsonderdelen met uiteenlopende uitdagingen. Maar ook omdat niet structuren, systemen en procedures leidend moeten zijn, maar de opgaven en onze medewerkers. Het organisatieontwikkeltraject betreft dan ook een beweging op weg naar het geschetste ontwikkelperspectief.

Op weg naar het te realiseren ontwikkelperspectief hanteren we de komende jaren vier organisatieprincipes waarop in de aanpak de focus komt te liggen.

1. **Slagkracht organiseren**: is gericht op het versterken van de bedrijfsvoering
2. **Veerkracht en wendbaarheid**: is gericht op het adequaat kunnen inspelen op ontwikkelingen
3. **Vitaliteit**: is gericht op bestuur, medewerkers en teams in hun kracht zetten
4. **Resultaatgerichtheid**: is gericht op het realiseren van correcte dienstverlening en gedragen activiteiten

Werkzaamheden en verbetervoorstellen dienen te passen binnen deze vier organisatieprincipes en ten doel te hebben dat ze bijdragen aan de ontwikkelrichting 'opgavegericht werken met zelforganiserende teams'. Deze vier organisatieprincipes vormen als het ware de meetlat waaraan getoetst moet worden.

In 2024 zal de ontwikkelrichting aan de hand van een **ontwikkelagenda** verder worden vormgegeven en gemonitord. De ontwikkelagenda wordt op grond van de vier organisatieprincipes samengesteld. Per onderdeel wordt op hoofdlijnen in beeld gebracht wat we willen bereiken en wat we hiervoor gaan doen. We realiseren ons dat we niet alles tegelijk kunnen oppakken. Immers, we verbouwen met de winkel open. Derhalve worden prioriteiten gesteld in hetgeen per fase van het ontwikkeltraject opgepakt moet worden.

Invoering Rechtmatigheidsverklaring

Daar waar eerst nog verondersteld werd dat over 2022 voor het eerst een rechtmatigheidsverklaring door het college zou moeten worden afgegeven, is dit wederom doorgeschoven naar 2023. Eind 2023/ begin 2024 zullen werkzaamheden worden verricht om te komen tot het afgeven van een eerste rechtmatigheidsverklaring over het jaar 2023.

In 2024 zal de aanpak zoals verwoord in het onderzoek "Verbeteren beheersing inkoop en subsidies" worden gecontinueerd voor de overige processen. Dit betreffen: personele kosten, Jeugd, WMO, Participatie, Crediteuren en Financieel Beheer.

Doorontwikkelen informatisering

Veranderingen onder druk van de informatiesamenleving volgen elkaar in hoog tempo op. Complexe vraagstukken vergen de inzet van slimme, vaak digitale oplossingen. Dit alles heeft invloed op onze gemeente. Hierdoor werken wij planmatig aan deze digitale transitie, zodat de basis op orde is, wij klaar voor de toekomst zijn en weerbaar tegen een cyberaanval.

Belangrijke ontwikkelingen in 2024 vormen de implementatie van de Omgevingswet, vernieuwing van onze financiële informatievoorziening en de ontwikkelingen binnen ons sociale domein; ze zijn allemaal in hoge mate afhankelijk van een succesvolle digitale transitie. Daarnaast gaan we aan de slag met duurzame digitale archivering in samenwerking met het Historisch Centrum Limburg.

Doelgericht Samenwerken

De door de gemeenteraad vastgestelde kaders voor bestuurlijke samenwerking zijn gefundeerd op twee pijlers: de op 28 mei 2019 door de gemeenteraad vastgestelde "Kadernotitie Richting geven aan doelgerichte samenwerking" en de kaders voor samenwerking in de vastgestelde meerjarenbegroting 2023-2026.

Momenteel kent de gemeente vele vormen van samenwerken binnen Zuid-Limburg. Naast de samenwerking rondom verbonden partijen, betreft het onder meer de samenwerking binnen Lijn50, Maastricht-Heuvelland, het Middengebied en de Zuid-Limburgse gemeenten.

Voor de samenwerking in Zuid-Limburg spelen drie actuele en belangrijke ontwikkelingen die van invloed kunnen zijn op het speelveld van de (bestuurlijke) samenwerking in Zuid-Limburg en de positionering van de gemeente Eijsden-Margraten in dat speelveld voor de komende jaren.

NOVI Zuid-Limburg/Panorama Zuid-Limburg

Eén van de onderdelen van NOVI Zuid-Limburg (tegenwoordig NOVEX) is Panorama Zuid-Limburg, een ontwerpend onderzoek dat voorziet in meerdere behoeftes:

Het concretiseert de Rijksinzet vanuit de NOVI voor Zuid-Limburg door deze uit te werken en te versnellen volgens de prioriteiten en afwegingsprincipes uit de NOVI;

Panorama Zuid-Limburg is een wezenlijke (en spannende) sleutel in de NOVI-aanpak. In de Startagenda NOVEX-gebied Zuid-Limburg 2022 wordt Panorama Zuid-Limburg genoemd als een van de drie onderdelen waar vanuit het NOVEX-gebied Zuid-Limburg op wordt gefocust;

Het vertaalt de doelstellingen in de POVI gebiedsgericht tot toekomstscenario's met keuzemogelijkheden.

Het eindproduct van Panorama Zuid-Limburg bestaat uit een tussentijds discussiestuk met drie samenhangende toekomstscenario's voor Zuid-Limburg waarin de breedte van de keuzemogelijkheden wordt gepresenteerd. En een einddocument dat de aanzet vormt voor een gezamenlijke ruimtelijke ontwikkelstrategie. Deze eindproducten maken de belangrijkste keuzes scherp en vormen zo een goede basis voor een gezamenlijke ruimtelijke ontwikkelstrategie, die in een vervolg op Panorama Zuid-Limburg zal worden opgesteld.

Regiodeal Zuid-Limburg

Het Kabinet heeft besloten de Regio Deals voort te zetten. Het budget voor 2022 tot en met 2025 is € 900 miljoen en wordt in meerdere tranches opengesteld. Net als bij de eerdere Regio Deals dragen ook de regionale partijen bij aan de financiering.

Het Ministerie van BZK heeft op 17 februari 2023 bekend gemaakt dat 14 aanvragen voor Regio Deals zijn gehonoreerd voor in totaal 284 miljoen euro. Daarbij zijn de Regio Deal Centraal-Westelijk Zuid Limburg – Maastricht-Sittard-Heuvelland (20 miljoen euro) en de Regio Deal Parkstad Limburg (25 miljoen euro). Samen biedt dit een kans om de transformatie van Zuid-Limburg een impuls te geven, zowel op het gebied van leefbaarheid, economie als verduurzaming. De projecten Poort van het Heuvelland als ook het Landschapspark - Grenzeloos - Bocagelandschap maken onder meer deel uit van de Regio Deal aanvraag.

Onderzoek Bestuurlijke Regionale Ecosystemen (BRE)

In bestuurlijke opdracht van de Tripool gemeenten en de provincie Limburg doet de Rijksuniversiteit Groningen samen met Berenschot onderzoek naar hoe in Zuid-Limburg wordt gewerkt publieke

waarden en welke factoren het succes van de regionale samenwerking in Zuid-Limburg bepalen. Het samenspel tussen het Bestuurlijke Regionale Ecosysteem (BRE), het economische ecosysteem en het maatschappelijke ecosysteem staat hierbij centraal. Het BRE-onderzoek levert medio 2023 aanbevelingen op over hoe de samenwerking tussen het bestuurlijke, maatschappelijk en economisch ecosysteem in Zuid-Limburg zinvol versterkt kan worden.

Het BRE-onderzoek is vanuit de brede samenwerking Zuid-Limburg opgepakt. De resultaten van het BRE-onderzoek zullen van invloed zijn op de brede samenwerking in Zuid-Limburg, Middengebied, Maastricht-Heuvelland en Lijn50. Het onderzoek zal immers concrete adviezen opleveren hoe de samenwerking in Zuid-Limburg kan worden verbeterd en via welk verbeteringsproces dat de komende jaren zou moeten worden vorm gegeven.

De hierboven omschreven ontwikkelingen en vervolgprocessen zullen van invloed zijn op de samenwerking de komende jaren en daarmee ook op de vastgestelde kaders van de gemeente Eijsden-Margraten voor samenwerking.

Een nadere verkenning en evaluatie op samenwerking in 2023 zal uitwijzen op welke wijze de samenwerking binnen Lijn50, het Middengebied en/of Maastricht-Heuvelland in 2024 verder vorm en inhoud krijgt. Een belangrijk afwegingscriterium betreft de vraag met welke samenwerkingspartner(s) het beoogde doel of effect voor onze inwoners of ondernemers het beste wordt bereikt. Veel waarde wordt gehecht aan de relatie en samenwerking met de buurgemeenten in het bijzonder de centrumgemeente Maastricht.

We zetten in 2024 eveneens in op samenwerking met gemeenten aan de andere kant van de landsgrens. Samen met onder meer de gemeenten Voeren, Visé en Riemst worden de uitdagingen op het gebied van milieu als ook de kansen op het gebied van vrijetijdseconomie, cultuur, natuur en landschap nader verkent en verdiept. Lopende initiatieven zoals het Landschapspark grenzeloos Bocagelandschap, het Grenspark Jeker & Maas en de voorziene Jumelage met Clervaux worden verder uitgewerkt.

Gezien de toenemende strategische vraagstukken op lokaal en regionaal niveau, dient de strategische uitvoeringskracht verstevigd te worden, hetgeen extra capaciteit vraagt.

Acties uit de meerjarenbegroting 2023-2026 volgend uit het bestuursakkoord

Ambitie	Wat gaan we ervoor doen in 2023 t/m 2026	2024	2025	2026
5.1 Dienstverlening: 'Dichtbij Mensen'	De visie op dienstverlening updaten en verder tot uitvoering brengen.	x	x	x
	Tweejaarlijks een benchmarkonderzoek uitvoeren.	x	x	x
	Inwoners actief betrekken bij verbeterprocessen rondom dienstverlening.	x	x	x
5.2 Een open en transparant Bestuur	Fasegewijs uitvoering geven aan de Wet Open Overheid.	x	x	x
	De aanbevelingen van Necker van Naem vertalen in een plan van aanpak.	x	x	x
5.3 Inspraak is een vanzelfsprekendheid	De inzet rondom burger- en overheidsparticipatie doorontwikkelen.	x	x	x
	Een plan 'kinderinspraak' uitwerken en implementeren.	x	x	x
	Een pilot 'stimuleren gemeenschapskracht' uitwerken en implementeren.	x		
5.4 Een gezonde en solide financiële huishouding	Behoud van de ratio van het weerstandsvermogen boven de norm van 2.	x	x	x
	De OZB maximaal laten stijgen met de inflatiecorrectie.	x	x	x
	Uitvoering geven aan het provinciaal verdiepingsonderzoek.	x	x	x
5.6 Een goed toegankelijke en veilige ICT-omgeving	Een ontwikkelagenda ICT/informatiemanagement inclusief een meerjaren investeringsagenda opstellen.	x	x	x
	Planmatig uitvoering geven aan de W.O.O.	x	x	x
	Het gebruik van de fixi-app stimuleren voor het melden van onveilige situaties.	x	x	x
	Bewonersplatforms, buurtnetwerken en buurtbemiddeling instellen.	x	x	x
	Inzet van het Keurmerk Veilig Ondernemen (KVO) op bedrijventerreinen continueren.	x	x	x
	In beeld brengen de overlastgevende bedrijven in de wijk en ondernemers die willen verplaatsen. Tevens aanpak uitwerken.	x		
5.8 Ondernijning een halt toeroepen	De integrale ondernijningsbeelden verdiepen en de aanpak ondernijning hierop afstemmen.	x	x	x
	Bewustwordingscampagnes rondom ondernijning opzetten.	x	x	x
	Gerichte acties met inzet van Flexteams uitvoeren.	x	x	x
	Flankerend beleid (zoals bibob, damocles, drank- en horecaregels etc.) actief inzetten.	x	x	x
5.9 Jeugdproblematiek in de greep	Inzetten op een gezamenlijke aanpak van de jeugdproblematiek.	x	x	x
	Preventievoorlichting, controle & handhaving rondom alcohol en drugs voortzetten.	x	x	x

Ambitie versus uitvoeringskracht

HR trends 2023

Hoewel we in het voorgaand hoofdstuk nadrukkelijk aandacht hebben gegeven aan de nut en noodzaak van de doorontwikkeling van de organisatie staat of valt die doorontwikkeling met de daadwerkelijke beschikbaarheid van voldoende personeel. Daarmee heeft het werven en behouden van medewerkers topprioriteit gekregen en wordt alle energie ingezet op het effectief invullen van vacatures .

Nieuwe CAO steeds meer harmonisatie

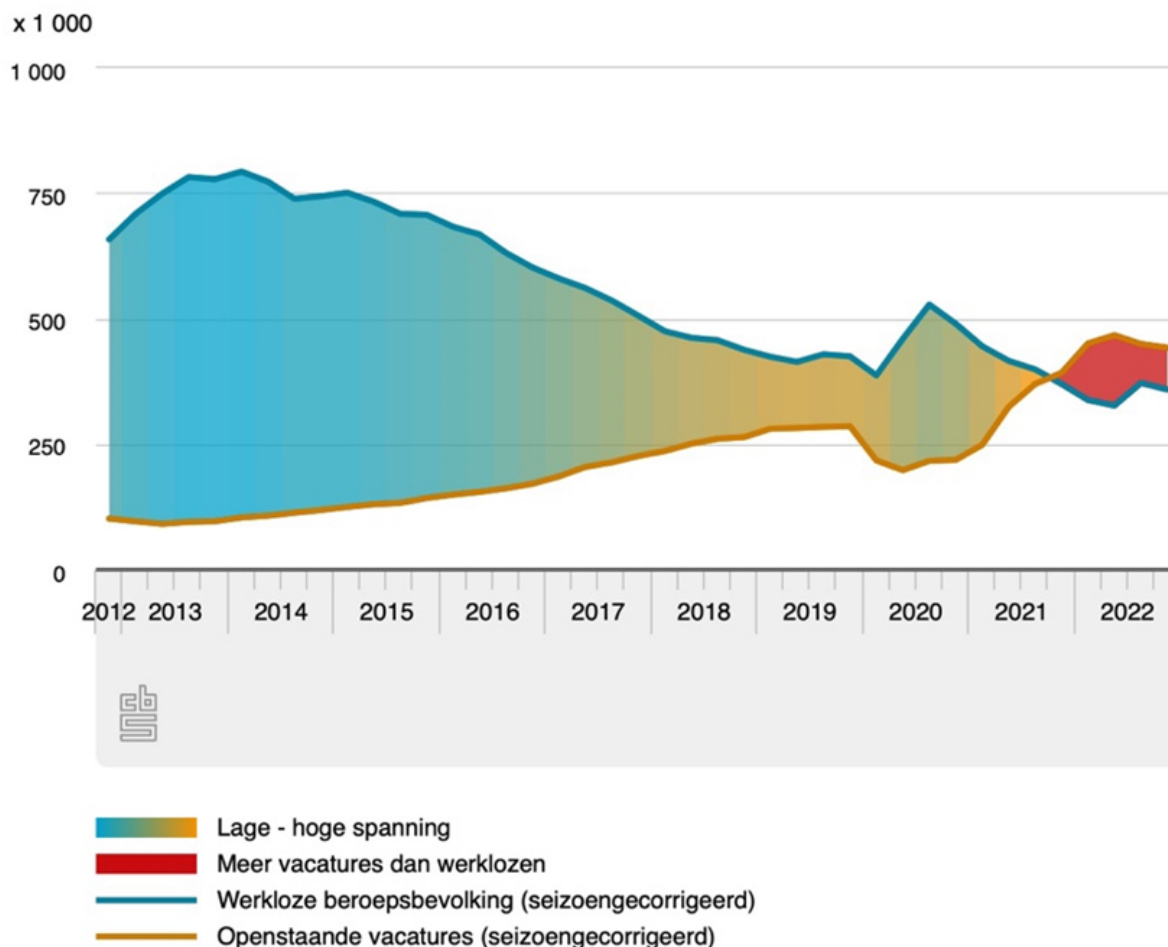
De gemeente cao wordt steeds meer geharmoniseerd met andere cao's in Nederland. Dit maakt het uitdagend om onderscheidend te zijn op het gebied van arbeidsvoorwaarden.

Krappe arbeidsmarkt

De arbeidsmarkt is al langere tijd krap, maar de krapte was niet eerder zo groot. Dagelijks is in het nieuws hoe groot en nijpend de personeelstekorten zijn. Er zijn veel vacatures en de arbeidsmarkt vergrijsst. De krappe arbeidsmarkt is vrijwel voor iedereen een speerpunt waar komend jaar veel aandacht naar uitgaat. De werkloosheid was in het vierde kwartaal van 2022: 3,6%.

Spanning op de arbeidsmarkt (bron CBS)

Openstaande vacatures en werkloze beroepsbevolking (seizoengecorrigeerd)

Aanpak personeelskrapte Eijsden-Margraten "Binden - Boeien - Waarderen"

Ons beleid om de inhuur terug te brengen en meer met vast personeel te gaan werken staat onder druk. Momenteel is het een uitdaging om aan het juiste personeel te komen, hetgeen zich met name voordoet binnen het domein Ruimte (zowel binnen de prioritaire thema's als binnen het primaire proces VVTH). Zelfs bij inhuur blijken bepaalde vakgebieden moeilijk invulbaar. Vanwege de publieke behoefte en noodzaak om het reguliere proces klantgericht te laten verlopen, is een adequate oplossing van het capaciteitsvraagstuk noodzakelijk. Ook het waarmaken van de ambities komt door de arbeidsmarktkrapte onder druk te staan. Het verkrijgen en behouden van personeel is dan ook voor de komende jaren een speerpunt. Via een drietal lijnen zijn we voornemens invulling te gaan geven aan het speerpunt "binden - boeien - waarderen":

Werving- en selectiestrategie

De harmonisatie van cao's alsmede de krapte op de arbeidsmarkt versterkt de noodzaak dat meer aandacht moet worden besteed aan werving en selectie. De "oude" aanpak werkt niet meer. Gezocht moet worden naar andere kanalen om aan personeel te komen. Belangrijk wordt hoe je je onderscheid op de arbeidsmarkt. Dit betekent dat op basis van de inzichten van de inzet van een recruiter in 2023 de wervingsstrategie voor 2024 nader wordt geconcretiseerd. Tevens zal meer aandacht worden besteed aan employer branding om als aantrekkelijke werkgever gepositioneerd te worden.

Duurzame inzetbaarheid en waardering

Juist nu is het belangrijk om te investeren in zittend personeel. Dit heeft uiteraard ook een impact op het verwerven van nieuw personeel. Goed werkgeverschap wordt zichtbaar in de aandacht voor duurzame inzetbaarheid, werkgeluk en de manier waarop arbeidsvoorwaarden worden ingevuld (hybride werken, keuzevrijheid arbeidsvoorwaarden (kopen/verkopen verlof, ontwikkelingsmogelijkheden, perspectief bieden). In dat licht zal in 2024 de mogelijkheden verkend worden om duurzame inzetbaarheid vorm te geven. Daarnaast zien we een beweging waarbij de concurrentie op de arbeidsmarkt toeneemt, waardoor financiële overwegingen steeds meer een rol spelen en medewerkers naar een andere gemeente toe gaan of overstappen naar het bedrijfsleven. In dit licht starten we in 2024 een functieherwaarderingstraject.

Organisatie-ontwikkeltraject

Een onderdeel binnen het organisatie-ontwikkeltraject vormt het ontwikkelen van individuele medewerkers, teams en het verstevigen van de verbindingen op organisatieniveau als ook het optimaal inzetten van aanwezige talenten en het benutten van doorstroommogelijkheden binnen de organisatie. Dit wordt in 2024 verder doorzet.

Naast het doorvoeren van de reguliere CAO-afspraken dienen extra middelen toegevoegd te worden aan het personeelsbudget om invulling te kunnen geven aan het gedachtegoed "binden, boeien en waarderen". Afhankelijk van de uitkomsten van de meicirculaire zal mogelijk een deel bekostigd worden via de inzet van de onbenutte belastingcapaciteit.

Algemeen financieel beleid

Kaders en spelregels

In het kader van financieel beleid dienen uitgangspunten te worden gehanteerd welke als kader gebruikt kunnen worden voor het opstellen van de begroting: (deze uitgangspunten zijn ten opzichte van de vorige begrotingen niet veranderd)

- Structurele uitgaven worden gedekt door structurele inkomsten;
- De inkomsten uit het gemeentefonds zijn algemeen dekkingsmiddel;
- Specifieke rijksbezuinigingen worden doorgezet naar de doelgroep of gemeenschap, er vindt in principe geen 'reparatie' plaats uit de algemene middelen;
- Indien het Rijk bezuinigen en efficiencykortingen terugdraait dan worden deze 'teruggegeven' aan het betreffende beleidsterrein;
- Meevallers mogen dienen als compensatie voor tegenvallers op basis van bestaand beleid, niet voor beleidsintensiveringen of nieuw beleid;
- (Dreigende) overschrijdingen op de lasten en onderschrijdingen op de baten dienen in eerste aanleg te worden bijgestuurd door het treffen van tijdige en passende (beleids)maatregelen;
- Overschrijdingen van de lasten en onderschrijdingen van de baten worden in eerste aanleg gecompenseerd binnen begroting;

In de Gemeentewet is bepaald dat een meerjarenbegroting voor (tenminste) drie jaar volgend op het begrotingsjaar dient te worden opgesteld. Deze meerjarenbegroting dient structureel en reëel in evenwicht te zijn.

Ten aanzien van de op te stellen begroting 2024-2027 wensen wij de navolgende uitgangspunten te hanteren:

Indexeringspercentages	
Salarissen en sociale lasten	stijging loonvoet sector overheid voor looncompensatie
Stelpost prijscompensatie goederen en diensten	stijging maximaal de prijsontwikkeling op basis van de % prijsindexen CBP CEP gehanteerd in de circulaire van het gemeentefonds
Belastingen en heffingen:	

Onroerende zaakbelastingen (2023)	Maximaal de prijsontwikkeling op basis van de % prijsindexen CBP CEP gehanteerd in de circulaires van het gemeentefonds
Toeristenbelasting (2023)	Gelijk houden aan de tarieven voor 2023, tenzij door een niet sluitende begroting andere keuzes gemaakt dienen te worden
Hondenbelasting (2022)	Gelijk houden aan de tarieven voor 2023, tenzij door een niet sluitende begroting andere keuzes gemaakt dienen te worden
Woonforensenbelasting (2023)	Gelijk houden aan de tarieven voor 2023, tenzij door een niet sluitende begroting andere keuzes gemaakt dienen te worden
Rioolheffing (2023)	Maximaal kostendekkend
Afvalstoffenheffing (2023)	Maximaal kostendekkend
Legesverordening (2023)	Stijging maximaal de prijsontwikkeling op basis van de % prijsindexen CBP CEP gehanteerd in de circulaires van het gemeentefonds
Te verlenen diensten in of op de openbare weg (2020)	Stijging maximaal de prijsontwikkeling op basis van de % prijsindexen CBP CEP gehanteerd in de circulaires van het gemeentefonds
Lijkbezorgingsrechten (2021)	Stijging maximaal de prijsontwikkeling op basis van de % prijsindexen CBP CEP gehanteerd in de circulaires van het gemeentefonds
Marktgelden verordening (2013)	Stijging maximaal de prijsontwikkeling op basis van de % prijsindexen CBP CEP gehanteerd in de circulaires van het gemeentefonds

Overzicht opbrengsten

Onderstaand is een overzicht opgenomen van de inkomsten van de belangrijkste belastingen.

Belastingsoort	Bedrag
Onroerende zaakbelastingen	€ 5.860.000
Woonforensenbelasting	€ 107.000
Toeristenbelasting	€ 878.000
Hondenbelasting	€ 178.000
legesinkomsten	€ 766.000

Algemene financiële positie

De financiële positie speelt een belangrijke rol om een adequate en integrale afweging te kunnen maken over de te varen koers op de korte, maar vooral op de (middel)lange termijn. Het voeren van een solide financiële strategie is namelijk randvoorwaardelijk voor het realiseren van de ambities op de (middel)lange termijn waarbij op een doelmatige en doeltreffende manier wordt omgegaan met onze middelen.

Beoordeling van de financiële positie en de strategische doelstelling vindt plaats aan de hand van vier concrete doelstellingen.

De beoordeling van de financiële positie is geen doel op zich en moet altijd gezien worden in het licht van de totale maatschappelijke opgave. Het te bereiken maatschappelijke rendement en de bijdrage aan de inhoudelijke beleidsdoelstellingen zijn hierbij van evident belang. De financiële positie is ondersteunend aan het afwegingsproces en moet het bestuur helpen verantwoorde keuzes te kunnen maken voor de (middel)lange termijn. Afwegingen waarbij de beantwoording van de 3 W – vragen: Wat willen we bereiken? Wat gaan we daarvoor doen? en Wat mag het kosten? afgezet worden ten opzichte van de impact op de financiële positie.

De doelstellingen en de te hanteren kengetallen moeten vooral gezien worden als richtlijn en hulpmiddel voor uw bestuur bij het afwegingsproces om te komen tot maatschappelijk verantwoorde (investerings)beslissingen. Deze kengetallen geven inzicht in de financiële weer- en wendbaarheid van onze gemeente.

Sturen met financiële kengetallen

Financiële situatie gemeente / provincie

Kengetallen

Gemeenten moeten op basis van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) een tabel met financiële kengetallen opnemen in zowel de begroting als de jaarrekening. Deze kengetallen maken

zoals reeds gezegd het de raad gemakkelijker om inzicht te krijgen in de financiële positie van de gemeente. Onderstaande tabel is ontleend aan de begroting 2023-2026.

KENGETALLEN

	Jaarstukken 2021	Programma- begroting 2023	Programma- begroting 2024	Programma- begroting 2025	Programma- begroting 2026
1. Netto schuldquote	117%	138%	132%	123%	120%
2. Netto schuldquote met correctie	105%	126%	120%	111%	108%
3. Solvabiliteitsratio	15%	14%	15%	15%	16%
4. Structurele exploitatieruimte	1%	1%	1%	3%	1%
5. Grondexploitatie	1%	-1%	0%	0%	0%
6. Belastingcapaciteit	122%	125%	128%	131%	134%

Om een beeld te geven hoe de financiële positie van Eijsden-Margaten zich ontwikkelt, is gebruik gemaakt van een onderverdeling naar drie categorieën. Dit zijn: groen (goed/weinig risico), oranje (voldoende/voorzichtigheid geboden) en rood (onvoldoende/veel risico). In onderstaande tabel zijn de standaard percentages die daarvoor gebruikt worden vermeld. Deze percentages zijn gebaseerd op de signaalwaarden die de provincie hanteert als toezichthouder (opgenomen in het Gemeenschappelijk Financieel Toezichtkader 2020).

Kengetal	Goed	Volgende	Onvoldoende
	weinig risico	voorzichtigheid geboden	veel risico
1 Netto schuldquote	< 90%	90 - 130%	> 130%
2 Netto schuldquote gecorrigeerd	< 90%	90 - 130%	> 130%
3 Solvabiliteitsratio	> 50%	20 - 50%	< 20%
4 Structurele exploitatieruimte begroting	> 0%	0	< 0%
5 Grondexploitatie	< 20%	20 - 35%	> 35%
6 Belastingcapaciteit	< 95%	90 - 105%	> 105%

Toelichting

Netto schuldquote (schulden minus vorderingen/ baten)

De netto schuld weerspiegelt het niveau van de schuldenlast ten opzichte van de eigen middelen. Het kengetal bestaat uit 2 ratio's: zowel inclusief als exclusief doorgeleende gelden. Een hoge schuld kan immers veroorzaakt worden doordat afgesloten leningen worden doorgeleend. De netto schuldquote is in 2023 hoger dan 90% en daalt vanaf begroting 2024 weer. We volgen de ontwikkeling van de schulden. Op dit moment is het nemen van gerichte maatregelen en/of beperking van investeringen niet aan de orde.

Solvabiliteitsratio (eigen vermogen/ totaal vermogen)

Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen en het bezit van de gemeente is afbetaald. Hoe hoger de solvabiliteitsratio, hoe groter de weerbaarheid van de gemeente. Uit de tabel blijkt dat de solvabiliteitsratio in 2023 met 14% als onvoldoende kwalificeert maar daarna weer stijgt. De ratio is zorgwekkend, en blijft onze aandacht hebben.

Structurele exploitatieruimte (structurele baten minus structurele lasten/ totale baten)

Dit kengetal is van belang om te kunnen beoordelen welke structurele ruimte er is om de eigen lasten te dragen, of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is. Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten te dekken (bij een negatief percentage niet). Een begroting waarvan de structurele baten hoger zijn dan de structurele lasten is meer flexibel dan een begroting waarbij de baten en lasten in evenwicht zijn. Op basis van het kengetal blijkt dat er ruimte is om tekorten of extra lasten binnen de huidige begroting op te vangen.

Grondexploitatie

Grondexploitatie kan risicovol zijn als de gemeente veel grond heeft. Het kengetal geeft weer hoe de waarde van de grond zich verhoudt tot de totale baten. De boekwaarde van grond is van belang, omdat deze waarde moet worden terugverdiend bij de verkoop. De boekwaarden van verliesgevende plannen zijn gebaseerd op de actuele marktwaarde en voor verwachte verliezen zijn voorzieningen getroffen. De invloed van de huidige plannen op de exploitatie is daarom zeer gering.

Belastingcapaciteit

De belastingcapaciteit geeft inzicht hoe de belastingdruk van de gemeente Eijsden-Margraten zich verhoudt ten opzichte van de landelijk gemiddelde woonlasten voor een gezin in het laatst bekende begrotingsjaar (2022). Voor de berekening van de belastingcapaciteit worden de totale woonlasten van een meerpersoonshuishouden in onze gemeente vergeleken met het landelijk gemiddelde van het laatst bekende begrotingsjaar.

De belastingcapaciteit betreft niet alleen de OZB (€ 422), maar ook afvalstoffenheffing (€ 304) en rioolrecht (€ 285). Dit totaalbedrag (€ 1.011) wordt afgezet tegen het landelijk gemiddelde in het laatst

bekende begrotingsjaar, in dit geval Coelo Atlas 2022 (€ 810). De belastingcapaciteit komt hiermee uit op afgerond 125% (€ 1.011 / € 810). Voor wat de totale gemiddelde woonlasten betreft, vermeldt de Atlas van de lokale lasten (Coelo) 2022 dat deze bij de goedkoopste gemeente € 667 bedragen en bij de duurste € 1.736.

Zoals u uit bovenstaande toelichting kunt opmaken zijn de belangrijkste kengetallen sterk afhankelijk van het eigen vermogen en de schuldenpositie van de gemeente. Met andere woorden een hoog ambitie niveau in relatie met aan te trekken vreemd vermogen zullen de belangrijkste kengetallen negatief beïnvloeden. Op zich hoeft dit niet direct een probleem te zijn maar het moet dan wel een bewuste door uw raad gemaakte keuze zijn. Zoals u weet wordt jaarlijks door BDO accountants een benchmark gepresenteerd van Nederlandse gemeenten. Hierin wordt op basis van de kengetallen de financiële situatie van de gemeenten weergegeven. Op basis van deze benchmark scoort onze gemeente een zes.

Meicirculaire

Aangezien er voor gekozen is de kadernota eerder aan uw raad aan te bieden, zijn de gevolgen van de meicirculaire niet in deze kadernota verwerkt. De effecten van de meicirculaire zullen wij u middels een separate raadsinformatiebrief doen toekomen.

Financiële dilemma's

Nieuwe financieringssysteem mede overheden

Nieuwe financieringssysteem medeoverheden

In de Kamerbrief 'Contourennota financieringssysteem medeoverheden,' gepubliceerd op 11 juli 2022, heeft de Minister van Binnenlandse Zaken de Tweede Kamer geïnformeerd over de stappen die het kabinet wil zetten om te komen tot een nieuwe financieringssysteem voor medeoverheden voor de periode na 2025.

Centraal hierbij staat dat een goede balans moet ontstaan tussen financiën voor medeoverheden en de taken waar zij voor staan, met meerjarige stabiliteit en helderheid over hun meerjarig begrotingskader. Daarnaast dient het financieel en interbestuurlijk instrumentarium, specifiek het uitkeringsstelsel richting medeoverheden, beter aan te sluiten op taken en de wettelijke kaders van waaruit die taken worden toebedeeld.

Eenmalige Rijksbijdrage

Het Rijk werkt samen met gemeenten en provincies aan een nieuwe financieringssysteem vanaf 2026. In aanloop daarnaartoe heeft het kabinet eenmalig € 1,1 miljard extra in 2026 beschikbaar gesteld. Dit leidt ertoe dat in het gemeentefonds een bedrag van € 76 miljoen aan het BTW-compensatiefonds is toegevoegd. Tevens is er een bedrag van € 924 miljoen extra beschikbaar via de algemene uitkering van het gemeentefonds. Deze eenmalige rijksbijdrage is reeds verwerkt in de septembercirculaire 2022 en daarmee begroting 2023-2026.

Onderliggend aan de kamerbrief 'Contourennota financieringssysteem medeoverheden' zijn nog twee documenten gepubliceerd, namelijk:

Het rapport van mw. Lazeroms: 'Samenwerkingsvermogen: Samen werken aan maatschappelijke opgaven met financiën in balans'. De analyse biedt een helder overzicht van de financiële gevolgen van het Coalitieakkoord voor medeoverheden.

De bijlage 'Overkoepelende notitie uitkeringsstelsel. Een belangrijk onderdeel van de financiële verhoudingen wordt gevormd door de uitkeringen, waarmee medeoverheden vanuit het Rijk worden bekostigd. De overkoepelende notitie bij de contourennota geeft een overzicht van de uitkomsten uit de ambtelijke interdepartementale Taskforce die werkt aan de uitwerking van de gewenste en benodigde aanpassingen in het uitkeringsstelsel.

Het uitvoeringsplan voor de nieuwe financieringssysteem van de gemeenten en het bijbehorende tijdspad zal het Rijk in mei, vóór de meicirculaire, publiceren.

Dat schrijft minister H.G.J. Bruins Slot van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Ze voldoet hiermee aan een motie van de Tweede Kamer.

In de motie vroeg de Tweede Kamer aan de minister om:

(1) vóór de meicirculaire 2023 een uitvoeringsplan met tijdpad voor de nieuwe financieringssysteem te publiceren, waarbij de mogelijkheid voor een groter eigen belastinggebied wordt betrokken; en

(2) bij de meicirculaire 2023 voldoende duidelijkheid over de inhoud op hoofdlijnen te bieden, zodat deze uiterlijk in 2027 ingevoerd kan worden en een uitvoerbare en adequate financiering voor gemeenten wordt gerealiseerd.

Kengetallen

Kengetallen

In het onderdeel algemeen financieel beleid is een overzicht opgenomen van de verplichte kengetallen. Hierbij is aangegeven dat het van belang is dat we inzicht hebben in de financiële status (hoe financieel gezond zijn we?) en de financiële weerbaarheid (welke mogelijkheden zijn er in financieel moeilijke tijden?) van onze gemeente. Tot op heden is niet echt gestuurd op deze kengetallen en zijn deze een afgeleide van de opgestelde meerjarenbegroting met het hieraan gekoppeld investeringsprogramma.

Wat verder opvalt is in de tabel van de kengetallen is dat de kengetallen van de jaarstukken gunstiger zijn dan de kengetallen bij de begrotingen. Dit heeft alles te maken met de verschillen tussen ambitie versus uitvoeringskracht zoals eerder in deze nota is beschreven. Dat roept de vraag op of het huidige geplande investeringsniveau niet naar beneden kan worden bijgesteld. Bewust kijken naar de relatie tussen ambitie en uitvoeringskracht kan leiden tot betere kengetallen.

De kengetallen zullen altijd in samenhang gezien moeten worden, omdat ze alleen gezamenlijk en in hun onderlinge verhouding een beeld geven van de financiële positie. De kengetallen moeten dan ook niet gebruikt worden als norm maar vooral als streefwaarde waarbij een ambitie op hoofdlijn dient te worden uitgesproken. Dit laatste is vooral bedoeld om een gefundeerd debat met elkaar te kunnen voeren voor het bereiken van onze maatschappelijke doelstellingen in relatie tot de financiële positie. Voorgesteld wordt om als streefwaarde neutraal te hanteren. (voldoende voorzichtigheid/zekerheid geboden)

Kengetal	Streef waarde Neutraal	Jaarrekening 2021	Begroting 2023
Netto schuldquote	90% - 130%	117%	138%

Netto schuldquote gecorrigeerd	90% - 130%	105%	126%
Solvabiliteitsratio	20% - 50%	15%	14%
Structurele exploitatieruimte begroting	0%	1%	1%
Grondexploitatie	20% - 35%	1%	-1%
Belastingcapaciteit	90% - 105%	122%	125%

In de tabel valt op dat we bij met name het solvabiliteitsratio en de belastingcapaciteit niet binnen de streefwaarde neutraal vallen.

Het lager solvabiliteitsratio is een gevolg van het jarenlange hoge ambitieniveau en het hieraan gekoppeld hoog voorzieningenniveau binnen de gemeente. Het solvabiliteitsratio geeft de verhouding weer tussen het eigen- en totaal vermogen. Om deze ratio te beïnvloeden dient met name het eigen vermogen te stijgen. Om op het niveau van de streefwaarde neutraal uit te komen dient het eigen vermogen te stijgen van € 16,1 miljoen naar € 22,6 miljoen. Een matiging van het investeringsniveau leidt uiteraard op den duur ook tot een gunstiger solvabiliteitsratio, echter dit kan effect hebben voor voorzieningenniveau.

Het kengetal belastingcapaciteit geeft weer hoe de belastingdruk in de gemeente zich verhoudt ten opzichte van het landelijk gemiddelde van alle gemeenten. Een belastingcapaciteit van 100% betekent dat de woonlasten exact op het landelijk gemiddelde liggen. Een lager percentage dan 100% betekent dat de woonlasten per huishouden lager zijn dan het landelijke gemiddelde. Eijsden-Margraten heeft met een percentage van 125% (relatief) hogere woonlasten. Een en ander is met name het gevolg van de sociale sterke structuur van de gemeente met weinig huurwoningen.

Keuzes die door de politiek gemaakt worden zijn indirect invloed op de kengetallen.

Weerstandsvermogen

Weerstandsvermogen

Zowel in de begroting als in de jaarrekening wordt u conform het BBV geïnformeerd over het weerstandsvermogen. In de onlangs door uw raad vastgestelde nota reserves en voorzieningen heeft u bepaald dat de norm van het weerstandsvermogen minimaal 1 dient te zijn. Met andere woorden minimaal voldoende dient te zijn.

Conform de laatst vastgestelde begroting 2023- 2027 bedraagt het weerstandsvermogen 2,63 of te wel uitstekend. Uiteraard is dit een momentopname en zullen wij de risico's blijven monitoren.

Onderstaand vindt u een overzicht van de meest risico volle posten van in totaal € 3,7 miljoen op basis van de programmabegroting 2023-2026.

Project/gebeid	Risico	Invloed
Garantieplichtingen/langlopende leningen	Lening Enexis	13%
	Lening Stichting Ir. D.C. Van Schaik	1%
Algemene uitkering	Mutaties in de algemene uitkering	20%
Beleggingen	Enexis	2%
	BNG	1%
Openeinde regelingen	Sociale dienst Eijsden-Margraten	7%
	GGD	1%
	Brandweer-GHOR Zuid Limburg	7%
	Jeugdzorg	24%
	WMO	20%
	Omnibuzz	1%
Organisatorische risico's	Ziekteverzuim	3%
	Implementatie Bestuurlijke Boete	1%
	Totaal	100%

Onbenutte belastingcapaciteit

Het totaal aan OZB, de riolrechten en de afvalstoffenheffing bepalen welke mogelijkheden de gemeente tot belastingheffing heeft, het zogenoemde "belastingpakket". Voor wat betreft het riolrecht en de afvalstoffenheffing is geen sprake van onbenutte belastingcapaciteit omdat deze kostendekkend zijn. De onbenutte belastingcapaciteit van de OZB betreft de belastingheffing die nog kan plaatsvinden tot het niveau welke de gemeente moet heffen om voor toelating van een zogenoemde artikel 12 aanvraag (van de Financiële verhoudingswet) in aanmerking te kunnen komen. Volgens deze norm kunnen gemeenten die in de financiële problemen raken een aanvraag indienen voor extra steun uit het gemeentefonds. Het percentage van de WOZ-waarde voor toelating tot artikel 12 voor het jaar 2023 is vastgesteld op 0,1729% (meicirculaire 2022). Voor de berekening is het artikel 12 tarief meerjarig gelijk gehouden en afgezet tegen het meerjarig OZB percentage van onze gemeente. Ten aanzien van de belastingheffing kunnen we stellen dat nog een aanzienlijke ruimte zit in de onbenutte belastingcapaciteit.

Het onderstaande overzicht is ontleend aan de programmabegroting 2023-2026. Voor de nieuw op te stellen begroting 2024-2027 zal dit overzicht opnieuw worden samengesteld.

Jaar	OZB % art.12 cf. meicirculaire 2022	Max. OZB opbrengst o.b.v. totale WOZ waarden	Opbrengst OZB begroting 2023	Onbenutte ruimte
2023	0,1729	7.489.139	5.502.922	1.986.217
2024	0,1729	7.489.139	5.577.922	1.911.217
2025	0,1729	7.489.139	5.654.758	1.834.381
2026	0,1729	7.489.139	5.739.575	1.749.564

Recapitulatie aandachtspunten/actiepunten

Programma 1: Mens & Samenleving

Het sociaal domein betreffen allen open einde regelingen. Dat wil zeggen dat de benodigde zorg voor de inwoners van Eijsden-Margraten altijd toegekend en geleverd zal worden met inachtneming van budgetbeheersing zoals dit hoort bij onze publieke verantwoordelijkheid.

Voor zover mogelijk zal in de begroting 2024 geanticipeerd worden op de uitkomsten vanuit het onderzoek naar de nieuwe visie voor het bibliotheekwerk.

In de begroting 2024 en verder zullen investeringsmiddelen dienen te worden vrijgemaakt om aan de onderwijshuisvestingsopgave te kunnen voldoen

Qua financieringssystematiek hanteren we in de kadernota 2024 het uitgangspunt dat de activiteiten t.a.v. Oekraïne op een zelfde wijze gefinancierd worden als in 2022 en 2023.

De taakstelling t.a.v. huisvesten statushouders staat onder druk.

In afwachting van mogelijke veranderingen als gevolg van de Spreidingswet Asiel die volgend jaar waarschijnlijk van kracht wordt, voorziet de gemeente momenteel geen verdere uitbreiding van de opvang voor asielzoekers.

Voor 2024 zal de Specifiek uitkering gericht op het stimuleren van gezondheid, sport en bewegen, cultuurparticipatie en het versterken van de sociale basis worden aangevraagd o.b.v een plan van aanpak

Programma 2: Landschap & Natuur

Wat de plannen betreffende de stikstofaanpak die medio 2023 gepresenteerd worden inhouden, weten we nu nog niet. Maar er kan uitgegaan worden van verstrekkende gevolgen en dat er beleid zal moeten geformuleerd worden ten aanzien van de transformatie van de landbouw of herinvulling van het buitengebied.

2024 zal in het teken staan van de MIRT-verkenning

Programma 3: Klimaat & Energie

De gemeentelijk taskforce energie zal in 2024 worden gecontinueerd

M.b.t. de energietransitie op langere termijn wordt ingezet op grootschalige energieopwekking, financiële ondersteuning bij verduurzaming en Concretisering Transitievisie Warmte

De monitoring van de luchtkwaliteit zal worden geëvalueerd en mogelijk worden uitgebreid. T.a.v. geluidshinder als gevolg van vliegverkeer zullen mogelijkheden tot minimalisering hiervan worden verkend.

Voor 2024 wordt een aanmerkelijke kostenstijging van onze afvalverwerking voorzien. De gemeenten en RD4 buigen zich over het vraagstuk hoe het best met deze prijsstijging is om te gaan.

Om de opgaven t.a.v. van Duurzaamheid & Klimaatverandering te kunnen borgen is extra capaciteit nodig die gefinancierd kan worden uit extra middelen van het Rijk.

Programma 4: Wonen & Mobiliteit

Voor het faciliteren van ontwikkelingen omtrent de Omgevingswet en de vermindering aan legesinkomsten dienen in de begroting 2024-2027 extra middelen te worden gereserveerd.

In de Limburgse Woondeal is opgenomen dat tot 2025 in Eijsden-Margraten 239 nieuwe woningen worden gebouwd.

Zowel voor het opstellen van gebiedsvisies als voor het realiseren van een gebiedsvisie zijn extra middelen en investeringsruimte nodig.

Het voorliggende wetvoorstel Wet versterking regie Volkshuisvesting wil het instellen van een gemeentelijke huisvestingsverordening en urgentieregeling verplichten. Met name de genoemde verordening zal leiden tot een administratieve last voor gemeenten.

Programma 5: Bestuur & Bedrijfsvoering

In 2024 vindt een herijking plaats van het integraal veiligheidsplan en het ondermijningsbeeld

De inzet in 2024 zal met name gericht zijn op het stimuleren en verankeren van burgerparticipatie in de werkwijze van het bestuur, de raad en de ambtelijke organisatie. Dit alles vanuit een groeiproces waarbij ruimte is voor experimenteren en doorontwikkelen van reeds opgedane ervaringen. In concreto betekent dit het volgende:

- het verzamelen van signalen, feedback en klachten die vertaald worden in het verbeteren, (door)ontwikkelen en organiseren van diverse werkwijzen rondom inzet burgerparticipatie in de organisatie (bij management, teams en nieuwe medewerkers) alsmede in het samenspel tussen bestuur en organisatie;
- het uitwerken en implementeren van een plan van aanpak rondom het vergroten van inspraak van kinderen tot 12 jaar en jongeren tussen 12 en 18 jaar;
- het uitwerken en uitvoeren van een plan van aanpak rondom het introduceren van een inwonersbegroting.

In 2024 wordt verdere uitvoering gegeven aan het thema goed bestuur.

In 2024 zal de ontwikkelrichting aan de hand van een ontwikkelagenda verder worden vormgegeven en gemonitord. De ontwikkelagenda wordt op grond van de vier organisatieprincipes samengesteld. Per onderdeel wordt op hoofdlijnen in beeld gebracht wat we willen bereiken en wat we hiervoor gaan doen. We realiseren ons dat we niet alles tegelijk kunnen oppakken. Immers, we verbouwen met de winkel open. Derhalve worden prioriteiten gesteld in hetgeen per fase van het ontwikkeltraject opgepakt moet worden.

Via de weg van een meer procesgestuurde aanpak van producten en diensten door resultaat- en klantgerichte teams zal in 2024 verder gestuurd worden op de dienstverlening. We gaan investeren in communicatie, voorlichting en digitalisering. Directe en persoonlijke contacten met inwoners, ondernemers en verenigingen zijn hierbij belangrijk. Het geheel zal verder ondersteund worden door het organisatie-ontwikkeltraject dat lopende is.

In 2024 zal de aanpak zoals verwoord in het onderzoek "Verbeteren beheersing inkoop en subsidies" worden gecontinueerd voor de overige processen. Dit betreffen: personele kosten, Jeugd, WMO, Participatie, Crediteuren en Financieel Beheer.

Belangrijke ontwikkelingen in 2024 zijn de implementatie van de Omgevingswet, vernieuwing van onze financiële informatievoorziening en de ontwikkelingen binnen ons sociale domein; ze zijn allemaal in hoge mate afhankelijk van een succesvolle digitale transitie. Daarnaast gaan we aan de slag met duurzame digitale archivering in samenwerking met het Historisch Centrum Limburg.

Een nadere verkenning en evaluatie op samenwerking in 2023 zal uitwijzen op welke wijze de samenwerking binnen Lijn50, het Middengebied en/of Maastricht-Heuvelland in 2024 verder vorm en inhoud krijgt. Een belangrijk afwegingscriterium betreft de vraag met welke samenwerkingspartner(s) het beoogde doel of effect voor onze inwoners of ondernemers het beste wordt bereikt. Veel waarde wordt gehecht aan de relatie en samenwerking met de buurgemeenten in het bijzonder de centrumgemeente Maastricht.

We zetten in 2024 eveneens in op samenwerking met gemeenten aan de andere kant van de landsgrens. Samen met onder meer de gemeenten Voeren, Visé en Riemst worden de uitdagingen op het gebied van milieu als ook de kansen op het gebied van vrijetijdseconomie, cultuur, natuur en landschap nader verkent en verdiept. Lopende initiatieven zoals het Landschapspark grenzeloos Bocagelandschap, het Grenspark Jeker & Maas en de voorziene Jumelage met Clervaux worden verder uitgewerkt.

Naast het doorvoeren van de reguliere CAO-afspraken dienen extra middelen toegevoegd te worden aan het personeelsbudget om invulling te kunnen geven aan het gedachtegoed "binden, boeien en waarderen". Afhankelijk van de uitkomsten van de meicirculaire zal mogelijkerwijs een deel bekostigd worden via de inzet van de onbenutte belastingcapaciteit.